

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitárních věd

Diplomová práce

**Uprchlíká vlna z Ukrajiny ve vybraných obcích v
České republice**

Anastasiia Marchenko

© 2024 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Anastasiia Marchenko

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Uprchlická vlna z Ukrajiny ve vybraných obcích v České republice

Název anglicky

Refugee flow from Ukraine in selected municipalities in the Czech Republic

Cíle práce

Tématem práce je řešení uprchlické vlny z Ukrajiny v roce 2022 v České republice. Výzkum bude zaměřen na vybrané obce s rozšířenou působností.

Cílem práce bude v rámci zvoleného tématu:

1. Charakterizovat řízení migrační vlny velkého rozsahu vzniklé v roce 2022 v České republice.
2. Identifikovat základní výzvy související s uprchlickou vlnou ve vybraných obcích a způsoby jejich řešení.
3. Porovnat přístupy vybraných obcí k řešení uprchlické vlny na svém území.

Metodika

Práce bude postavena jako komparativní případová studie. Sběr dat bude proveden pomocí studia dokumentů a dotazování představitelů samospráv.

Doporučený rozsah práce

60-70 stran

Klíčová slova

krizová situace, krizové řízení, uprchlík, uprchlická vlna, adaptace, integrace, samospráva, obec, obec s rozšířenou působností, Ukrajina

Doporučené zdroje informací

ANTUŠÁK, E. Krizový management: hrozby – krize – příležitosti. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. ISBN 978-80-7357-488-8.

ANTUŠÁK, E. – VILÁŠEK, J. Základy teorie krizového managementu. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3443-2.

Cizinci v České Republice. Vyd. 21., Praha: ČSÚ, 2021.

KOLDINSKÁ K. – SCHEU C. H. – ŠTEFKO M. Sociální integrace cizinců. Praha: Auditorium, 2017. ISBN 978-80-87284-60-5.

KOUDELKA, J. Imigrace a liberalismus: dopady migrace, teorie a možná řešení. Politologická řada. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2018. ISBN 9788073254544.

REKTOŘÍK, J. Krizový management ve veřejné správě: teorie a praxe. Praha: Ekopress, 2004. ISBN 80-86119-83-1.

Sdělení č. 208/1993 Sb., o sjednání Úmluvy o právním postavení uprchlíků a Protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíků.

Stanovení strategických priorit vlády ČR ke zvládnutí dopadů migrační krize související s invazí Ruské Federace na Ukrajinu. Praha: Ministerstvo vnitra, 32 s. 2022.

VANÍČEK, J. Právní úprava krizového řízení v ČR: vybrané problémy právní teorie i praxe. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 8086861694.

1906

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Jan Čopík, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 3. 6. 2022

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 30. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Uprchlická vlna z Ukrajiny ve vybraných obcích v České republice" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.03.2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu práce Ing. Janu Čopíkovi, Ph.D. za cenné rady při vedení mé práce. Dále bych chtěla poděkovat představitelům měst Mariánské Lázně, Tachov a Hořovice za jejich ochotu, čas a zájem o tuto diplomovou práci. Také bych chtěla poděkovat všem jiným respondentům za jejich věnování čas. Děkuji svému přítelovi za podporu a korekturu mé práce.

Uprchlická vlna z Ukrajiny ve vybraných obcích v České republice

Abstrakt

Diplomová práce “Uprchlická vlna z Ukrajiny ve vybraných obcích v České republice” je zaměřena na řešení uprchlické vlny vzniklé v roce 2022 na lokální úrovni. Práce je komparativní případovou studií tří měst – Mariánské Lázně (Karlovarský kraj), Tachov (Plzeňský kraj) a Hořovice (Středočeský kraj). Cílem práce je odpovědět na otázku, jak vybrané obce s rozšířenou působností reagovaly na uprchlickou vlnu na svém území, a porovnat jejich přístupy k řešení této krizové situace. Práce je rozdělena do dvou částí. První část uvádí do problematiky úlohy obcí v krizovém řízení situace migrační vlna velkého rozsahu a v otázkách migrace a integrace cizinců. Druhá část je věnována vývoji uprchlické vlny na území České republiky a vybraných obcí, následně zkoumá výzvy, se kterými se setkávaly obce na svém území a jak této výzvy řešily. V závěru práce jsou uvedené a porovnané přístupy obcí k řešení uprchlické vlny.

Klíčová slova: krizová situace, krizové řízení, uprchlík, uprchlická vlna, adaptace, integrace, samospráva, obec, obec s rozšířenou působností, Ukrajina

Refugee flow from Ukraine in municipalities in the Czech Republic

Abstract

The diploma thesis "Refugee flow from Ukraine in selected municipalities in the Czech Republic" focuses on dealing with the refugee flow in 2022 at the local level. The thesis is a comparative case study of three towns - Mariánské Lázně (Karlovy Vary Region), Tachov (Pilsen Region) and Hořovice (Central Bohemia Region). The aim of the thesis is to answer the question how the selected municipalities with extended jurisdiction responded to the refugee flow on their territory and to compare their approaches to dealing with the given crisis situation on their territory. The thesis is divided into two parts. The first part introduces the role of municipalities in the crisis management of the large-scale migration wave situation and in the issues of migration and integration of foreigners. The second part is devoted to the development of the refugee flow on the territory of the Czech Republic and selected municipalities, then examines the challenges that municipalities have encountered on their territory and how they have addressed these challenges. The thesis concludes by listing and comparing municipal approaches to dealing with the refugee flow.

Keywords: crisis situation, crisis management, refugee, refugee flow, adaptation, integration, local administration, municipality, municipality with extended powers, Ukraine

Obsah

1.	Úvod	11
2.	Cíl práce a metodika.....	12
2.1.	Cíl práce	12
2.2.	Metodika	12
3.	Teoretická část práce.....	14
3.1.	Krizové řízení.....	14
3.1.1.	Krizová situace	15
3.1.2.	Krizové stavy	16
3.1.3.	Legislativa.....	17
3.1.4.	Orgány krizového řízení	17
3.2.	Migrace	18
3.2.1.	Migrant a uprchlík	19
3.2.2.	Statistické údaje k migrace v Evropské unie a v ČR.....	22
3.3.	Adaptace a integrace	22
3.3.1.	Adaptace	23
3.3.2.	Integrace	24
3.4.	Migrační vlna velkého rozsahu	25
4.	Vlastní práce.....	27
4.1.	Vývoj uprchlické vlny v České republice v roce 2022-2023	27
4.1.1.	Hlavní aktéři	29
4.1.2.	Legislativa a dokumenty.....	33
4.2.	Charakteristika vybraných obcí.....	37
4.2.1.	Město Mariánské Lázně.....	37
4.2.2.	Město Tachov	37
4.2.3.	Město Hořovice	38
5.	Zhodnocení výsledků	40
5.1.	Hodnocení situace a fáze uprchlické krize.....	40
	Hodnocení situace.....	40
	Fáze uprchlické krize	41
5.2.	Problémy a výzvy související s uprchlickou vlnou.....	44
5.3.	Porovnání přístupů obcí k zvládnání uprchlické vlny na jejich území ...	68
6.	Závěr	72
7.	Seznam použitých zdrojů	74

8.	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk.....	86
8.1.	Seznam obrázků	86
8.2.	Seznam tabulek.....	86
8.3.	Seznam grafů.....	86
9.	Přílohy	87
9.1.	Příloha A – Seznam otázek k rozhovoru s uprchlíky z Ukrajiny	87
9.2.	Příloha B – Seznam otázek k rozhovoru s představiteli měst	90

1. Úvod

V roce 2022 po vypuknutí válečného konfliktu na Ukrajině v důsledku invaze Ruské federace miliony uprchlíků zamířily do států Evropy a jiných zemí ve světě. Česká republika byla mezi prvními státy, které přijaly uprchlíky z Ukrajiny na svém území. Poprvé byl aktivován nouzový stav z důvodu krizové situace migrační vlny velkého rozsahu. Vzhledem k tomu, že dříve Česká republika ještě nebyla v obdobné situaci, spousta řešení a opatření vznikala za pochodu a k zvládnutí zvýšených uprchlických toků byly zapojeny všemožní aktéři. Hlavními aktéry na lokální úrovni byly obce a města.

Práce se zabývá úlohou měst (obcí s rozšířenou působností) a výzvami a metodami řešení, se kterými se potkávaly místní samosprávy při řešení uprchlické vlny vzniklé v roce 2022. K této problematice již existuje např. publikace autorů Jelínková, Ochrana a Plácek, kde na základě dotazování českých měst a obcí autoři zjistili, že mezi hlavní problémové oblasti v první fázi krize patřilo financování, vládní politická podpora, bydlení v dlouhodobém hledisku a zajištění vzdělávání, zejména předškolního. Tato diplomová práce zkoumá řešení uprchlické vlny v konkrétních městech – Mariánské Lázně, Tachov a Hořovice – v období od začátku války na Ukrajině na konci února 2022 a v průběhu následujících dvou let.

Práce je rozdělena do dvou částí. První část uvádí do problematiky úlohy obcí v krizovém řízení situace migrační vlny velkého rozsahu a v otázkách migrace a integrace cizinců. Druhá část je věnována vývoji uprchlické vlny na území České republiky a vybraných obcí, následně zkoumá výzvy, s kterými se setkávaly obce na svém území, a jak byly řešeny. V závěru práce jsou uvedeny a porovnány přístupy obcí k řešení uprchlické vlny.

2. Cíl práce a metodika

2.1. Cíl práce

Tématem práce je řešení uprchlické vlny z Ukrajiny v roce 2022 v České republice. Práce byla zaměřena na vybrané obce s rozšířenou působností – Mariánské Lázně (Karlovarský kraj), Tachov (Plzeňský kraj) a Hořovice (Středočeský kraj). Obce byly vybrány na základě vysokého poměru počtu osob s dočasnou ochranou k počtu obyvatelstva. Cílem práce je v rámci zvoleného tématu:

1. Charakterizovat řízení migrační vlny velkého rozsahu v České republice vzniklé v roce 2022.
2. Identifikovat základní výzvy související s uprchlickou vlnou ve vybraných obcích a způsoby jejich řešení.
3. Porovnat přístupy vybraných obcí k řešení uprchlické vlny na svém území.

Práce hledá odpovědi na následující výzkumné otázky:

1. Jak představitelé vybraných obcí s rozšířenou působností hodnotí situaci s uprchlickou vlnou na svém území?
2. Jak vybrané obce s rozšířenou působností reagovaly na uprchlickou vlnu z Ukrajiny na svém území?

2.2. Metodika

V rámci přípravy k napsání této práce bylo provedeno 12 rozhovorů s uprchlíky z Ukrajiny. Výběr respondentů byl náhodný, bez konkrétních omezení na věk nebo město pobytu. Rozhovory probíhaly v ukrajinštině, seznam otázek je umístěn v přílohách (Příloha A). Výpovědi uprchlíků jsou dále v práci uvedené kurzívou a přeloženy autorkou do češtiny, v závorkách jsou po výpovědi označeny vždy slovem Respondent a číslem, bez bližší identifikace.

Práce byla postavena jako komparativní případová studie měst Mariánské Lázně, Tachov a Hořovice, zkoumaným případem byl příchod uprchlíků z Ukrajiny v roce 2022. Techniky pro sběr dat byly polostrukturované rozhovory s představiteli vybraných obcí, dále analýza dokumentů a médií.

Výběr obcí pro danou práci byl proveden na základě analýzy počtu osob s dočasnou ochranou na území obce a procentuálního poměru k počtu obyvatelstva ve vybrané obci.

Analýza byla provedena pro každou obec s rozšířenou působností ve všech krajích České republiky a následně byly vybrány tři obce, u kterých procentuální poměr počtu osob s dočasnou ochranou k počtu obyvatelstva ve vybrané obci k 1. říjnu 2023 byl nad 10 % - Mariánské Lázně, Tachov a Hořovice.

Ve vybraných obcích byly osloveni představitelé krizového řízení pomocí e-mailu uvedeného na webové stránce obce. Následně byly provedeny dva polostrukturované rozhovory s představiteli obce Mariánské Lázně a obce Tachov, představitel obce Hořovice zaslal odpovědi písemně. Seznam otázek je umístěn v přílohách (Příloha B). Představitelem obce Mariánské Lázně byl zástupce za krizové řízení, který v rámci pohovoru uvedl, že chce zůstat anonymní. Představitelem obce Tachov byla místostarostka. Představitelem obce Hořovice byla tajemnice bezpečnosti rady ORP Hořovice. V obci Mariánské Lázně byl dodatečně proveden rozhovor s představitelkou místní neziskové organizace. Výpovědi představitelů měst a místních neziskových organizací jsou dále v práci uvedené kurzívou, v závorkách po výpovědi je vždy ukázáno, o jakou pozici a město se jedná.

Pro analýzu dokumentů byla použita odborná literatura, legislativní dokumenty (zákony, usnesení), strategické dokumenty na úrovni vlády, kraje a obce a koncepční dokumenty. Dalšími zdroji byly výroční zprávy a rozpočty měst.

3. Teoretická část práce

V této kapitole autorka popisuje krizové řízení, právní rámec krizového řízení v České republice (dále také “ČR”) a úlohu obcí v něm, jev migrace a s ním spojené procesy adaptace a integrace pro přiblížení krizové situace, tj migrační vlny velkého rozsahu a při ní vznikajících výzev.

3.1. Krizové řízení

Krizové řízení je forma managementu, při které organizace používá specifické nástroje a metody, často přes rámec své běžné kompetence a běžných prostředků organizace, k zvládnutí krizové situace nebo stabilizace organizace při působení nepříznivých vlivů. Autor Antušák [1, str. 25-29] se ztotožňuje s definicí krizového managementu Druckera-Vodáčka. Podle jejich definice je hlavním cílem krizového řízení zamezení nebo minimalizace vzniku krizových situací. Pokud tato situace nastala, toto řízení by mělo redukovat vzniklou škodu a omezit působení krize na minimální dobu. Důležitým aspektem definice je taktéž zohlednění řešení následků krizové situace a zamezení vzniku dalších (sekundárních a terciárních).

V právním systému ČR je definice krizového řízení uvedena v Zákonu č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „krizový zákon“) [2] – *„krizovým řízením je souhrn řídicích činností orgánů krizového řízení zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik a plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s přípravou na krizové situace a jejich řešením, nebo ochranou kritické infrastruktury“*.

Definice podle krizového zákona uvádí dvě součásti řízení – příprava na krizovou situaci a samotné řešení, jestliže situace vznikla. Příprava probíhá formátem plánování opatření a postupů, které budou aktivizované při vzniku krizové situace po provedení analýzy rizik. Pokud situace nastala, bude vyhlášen některý z krizových stavů, popsanych v dalších částech této kapitoly, a bude umožněno použití opatření připravených v krizovém plánu.

Při přípravě vznikají dokumenty krizového plánování – Krizový plán, Plán krizové připravenosti a Typový plán [3, s. 99-102]. Plán krizové připravenosti je určen pro právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby. Krizový plán je určen a zpracován orgány krizového řízení. Typový plán cílí na určitou krizovou situaci, hodnotí ji, určuje postup a zásady řešení.

3.1.1. Krizová situace

V krizovém zákonu [2] se „*krizovou situací nazývá mimořádná událost podle zákona o integrovaném záchranném systému, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu (dále jen „krizový stav“)*“. Definice mimořádné události vychází z definice uvedené v jiném zákonu – Zákon č. 239/2000 Sb., zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o IZS“). Mimořádná událost se definuje jako „*škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací*“ [4].

Antušák [1, s. 46] ve své definici krizové situace uvádí seznam možných porušených systémů, a to „*technických, technologických, ekologických, ekonomických, sociálních a společenských*“. Autor také zmiňuje, že k zvládnutí nebo řešení problémů, které vznikly při krizové situaci, nestačí běžné kompetence a běžně dostupné zdroje. Autor Vaníček doplňuje, že při krizové situaci „*orgány veřejné moci nejsou schopny řešit tuto situaci standardními (běžnými) prostředky*“ [5, s. 37]. Obě definice potvrzují, že krizové řízení potřebuje soubor opatření, které přesahují obvyklé postupy řešení standardních situací.

Členění krizových situací

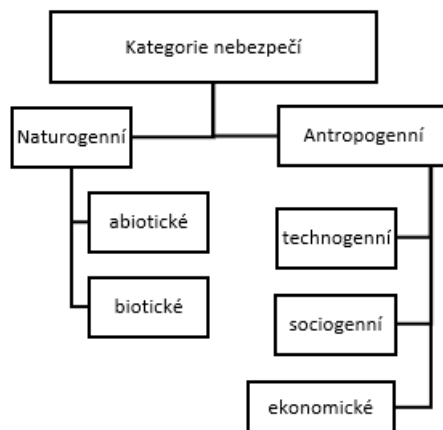
Krizové situace lze dále rozdělit na vojenské a nevojenské. Toto rozdělení není uvedené v zákonech přímo, ale vyplývá z §1 krizového zákona, kde se zmiňuje, že krizový zákon se vztahuje na krizové situace, které nesouvisí se zajišťováním obrany České republiky před vnějším napadením [5, s. 69].

Ministerstvo vnitra České republiky (dále také Ministerstvo vnitra a MV) ve svém terminologickém slovníku pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu uvádí definici nevojenské krizové situace. Podle terminologického slovníku tato situace může vzniknout při „*živelné pohromě, havárii, nehodě velkého rozsahu, ohrožení demokratického zřízení, chodu hospodářství nebo základních lidských práv a svobod, ohrožení veřejného pořádku, narušení státních hranic migrační vlnou velkého rozsahu nebo při jiném rozsáhlém ohrožení života, zdraví, majetku a životního prostředí, která přímo souvisí se zajišťováním obrany ČR před vnějším napadením*“ [7, s. 46].

V analýze hrozeb pro Českou republiku schválenou usnesením vlády č. 369/2016 ze dne 27. dubna 2016 je představen seznam 22 typů nebezpečí, které prezentují nepřijatelné

riziko pro území ČR, a mohou vést ke krizové situaci [7, s. 8]. Na obrázku 1 níže jsou uvedeny základní kategorie nebezpečí z tohoto seznamu.

Obrázek 1 Základní kategorie nebezpečí

Zdroj: vlastní zpracování, [7, s. 8].

Migrační vlna velkého rozsahu je jedním z těchto nebezpečí. Pro účely této diplomové práce v dalších částech kapitoly bude definována a přiblížena krizová situace, která je způsobena migrační vlnou velkého rozsahu.

Hrozby na úrovni obce často zahrnují extrémní větry, povodně, narušení dodávek elektrické energie/plynu/tepla, úniky nebezpečných látek, rozsáhlé požáry, epidemie.

3.1.2. Krizové stavy

Celkem v České republice jsou čtyři krizové stavy – válečný stav, nouzový stav, stav ohrožení státu, stav nebezpečí.

První krizový stav je uveden v čl. 43 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., (Ústava ČR), a to válečný stav [8]. Další dva krizové stavy – nouzový stav a stav ohrožení státu – jsou uvedené v ústavním zákonu č. 110/1998, Sb., o bezpečnosti České republiky [9]. Z definice krizové situace uvedené v krizovém zákonu lze uvést poslední krizový stav – stav nebezpečí [2]. Krizové stavy jsou vyhlášeny oprávněnými orgány krizového řízení podle přesně stanovených podmínek. Pravomoc vyhlásit válečný stav má Parlament České republiky, stav ohrožení státu vyhláší také on na návrh vlády. Stav nebezpečí vyhláší hejtman kraje.

Nouzový stav vyhláší vláda ČR. Tento stav lze podle čl. 5 ústavního zákona č. 110/1998, Sb., o bezpečnosti České republiky vyhlásit „v případě živelných pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném

rozsahu ohrožuje životy, zdraví nebo majetkové hodnoty nebo vnitřní pořádek a bezpečnost“ [9]. Pro vyhlášení nouzového stavu musí vláda ČR uvést důvod, území, kde bude platit a dobu trvání nouzového stavu, avšak nejdéle po dobu 30 dnů. Dobu lze prodloužit se schválením Poslanecké sněmovny.

V České republice byl nouzový stav vyhlášen desetkrát, z toho třikrát v důsledku velkých povodní (v letech 2002, 2006, 2013), dále orkánu (v roce 2007). V letech 2020 až 2021 byl nouzový stav vyhlášen pětkrát v důsledku pandemie Covid-19, a platil na celém území České republiky. Zatím poslední nouzový stav byl vyhlášen v důsledku migrační vlny z Ukrajiny v roce 2022.

3.1.3. Legislativa

Mezi hlavní právní normy, které regulují oblast krizového řízení, lze zařadit dva ústavní zákony, čtyři zákony, které specificky pracují s krizovým řízením, a další zákony a předpisy dotyčné tématu. Tyto zákony lze nazvat krizovou a brannou legislativou. Níže uveden seznam hlavních zákonů z krizové legislativy [10]:

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR
- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR
- Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR
- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)
- Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů
- Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru)

3.1.4. Orgány krizového řízení

V krizovém zákonu jsou vyjmenované orgány krizového řízení a stanovené pravomoci těchto orgánů. Mezi orgány krizového řízení patří Vláda, Ministerstva a jiné ústřední správní úřady, Česká národní banka, orgány krajů a další orgány s působností na území krajů, orgány obcí s rozšířenou působností, orgány obcí. Zvlášť jsou uvedené Ministerstvo vnitra, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo dopravy a Ministerstvo

průmyslu a obchodu, kterým takto je rozšířený seznam pravomocí. Ministerstvo vnitra za účelem koordinace výkonu státní správy v oblasti krizového řízení sjednocuje postupy a řeší rozpory v této oblasti.

Mezi orgány obcí s rozšířenou působností v krizovém zákonu patří starosta obce s rozšířenou působností a obecní úřad s rozšířenou působností. Starosta podle zákona zřizuje a řídí bezpečnostní radu obce a krizový štáb obce. Dále také spolu s bezpečnostní radou schvaluje krizový plán obce s rozšířenou působností. Bezpečnostní rada a krizový štáb obce mají působnost po celém území správního obvodu obce s rozšířenou působností.

V případě krizové situace se starosta podílí na jejím řešení a zajišťuje provedení stanovených krizových opatření v podmínkách správního obvodu obce s rozšířenou působností. Dále také plní úkoly stanovené hejtmánem a orgány krizového řízení.

3.2.Migrace

Migrace je jev přestěhování jedné a více osob či skupin ze svého osídleného místa do nového místa. Ministerstvo vnitra uvádí vlastní definici pojmu migrace – *„přesun jednotlivců i skupin v prostoru, který je spolu s porodností a úmrtností klíčovým prvkem v procesu populačního vývoje a výrazně ovlivňuje společenské a kulturní změny obyvatel na všech úrovních“* [11].

Důvodem migrace mohou být jak osobní preference nebo potřeby – lepší bydlení, práce, výzkumní projekty, sloučení s rodinou, tak i vynucené příčiny – přírodní katastrofy, války, politické stíhání [12]. Existují tzv. push and pull faktory migrace, které se základně dělí na sociálně-politické faktory, demografické a ekonomické faktory, ekologické a klimatické faktory [13, s. 8]. Pokud osoba dlouhodobě přestěhuje v mezích svého státu, jedná se o migraci vnitřní. Pokud při přestěhování dojde ke změně státu, jedná se o migraci mezinárodní [13, s. 7].

Migrace osob ve světě je dlouhodobým jevem, který má své možné pozitivní a negativní dopady. Autor Koudelka [14, s. 158-159] se ve své práci Imigrace a Liberalismus pokouší na základě různých debat o přístupu k migrační politice (uzavřené hranice a otevřené hranice) definovat několik dopadů, jak pozitivních, tak i negativních, které může, ale nemusí přinést imigrace. Z těch negativních převažuje kriminalita, vznik negativního mínění občanů země o cizincích, diskriminace cizince v zaměstnání (nekvalifikované pozice), oslabování solidarity ve společnosti. K pozitivním patří zlepšení demografické situace, ekonomický

rozvoj (více pracovních míst, výkonnost prodeje výrobků a služeb), kulturní a rozvojová pomoc.

Dopady migrace se odvíjí od konkrétních mezinárodních a státních migračních politik, možností a restrikce pobytu cizinců, a také v zájmu o integraci z obou stran, jak cizince, tak zemi, která ho přijímá.

3.2.1. Migrant a uprchlík

Pojem migrant, stejně jako pojem migrace, nemá jednotnou definici. Takto definuje pojem migrant Mezinárodní organizace pro migrace (dále taky IOM) - osoba, která dočasně nebo dlouhodobě změnila své místo bydlení v rámci svého státu nebo přestěhováním do jiného [15].

V České republice se otázkou migrace zabývá Ministerstvo vnitra. Ministerstvo vnitra České republiky ve svém slovníku pojmů z oblasti migrace uvádí definice pojmů ekonomický migrant, nelegální migrant a imigrant. Nejvíce všeobecnou a odpovídající pojmu migrant je definice pojmu imigrant. Imigrantem se nazývá „*cizinec, přicházející do země za účelem pobytu dlouhodobějšího charakteru*“ [11]. Pojem ekonomický migrant už ve svém názvu zahrnuje účel migrace – zlepšení ekonomického postavení. Další specifikace pojmu migrant souvisí s udělením pobytového oprávnění cizinců, a dělí se na legální a nelegální migranty. Nelegálním migrantem se nazývá „*cizinec, který vstupuje nebo pobývá na území České republiky bez platného pobytového oprávnění*“ [11]. Definice pojmu ekonomický migrant nezkoumá, zda se jedná o legálního nebo nelegálního migranta.

Pobytové oprávnění cizinců na území ČR upravuje zákon 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR. V zákonu jsou uvedené možnosti legálního pobytu v ČR, pravidla jejich požádání a udělení [16]. Zákon se však nevztahuje na vymezené cizince – žadatele mezinárodní ochrany, azylanty, osoby s doplňkovou ochranou, osoby s dočasnou ochranou. Osoby, které mají takový právní status, je potřeba odlišovat od migrantů. Z obecného pohledu lze tyto osoby nazvat uprchlíky. Z právního pohledu je definice uprchlíka přesně vymezena v článku 1 Ženevské úmluvy o uprchlících [17].

Podle Úřadu vysokého komisaře OSN je uprchlíkem osoba, která opustila svou zemi v důsledku konfliktu, násilí nebo pronásledování s cílem najít bezpečí v jiné zemi [18]. Podle Ženevské úmluvy o uprchlících se uprchlíkem nazývá osoba, která naplňuje několik znaků [17]:

- osoba se nachází mimo svou vlast nebo mimo zemi svého pobytu a nemá státní příslušnost;
- osoba má obavy z „*pronásledování z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů*“;
- osoba odmítá ochranu své vlasti.

V České republice v právním řádu neexistuje vyloženě pojem uprchlík. Osoba, která má znaky uprchlíka, podle Úmluvy může požádat o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky. Právo požádat o mezinárodní ochranu v České republice reguluje Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu). Cizinec může podat žádost u příslušného orgánu – cizinecké policie, a to v přesně vymezeném seznamu míst podle §3a odst. 1 písm. a) zákonu o azylu – hraniční přechod, přijímací středisko, odbor cizinecké policie krajského ředitelství policie a zařízení pro zajištění cizince [19]. Nebo ve zvláštních případech, vymezených v §3a odst. 1 písm. b) zákonu o azylu, může být žádost podána u Ministerstva vnitra [19].

Mezinárodní ochrana může být udělena formou azylu nebo doplňkové ochrany, pokud žadatel naplňuje požadavky zákonu o azylu [20]. Proces řízení v posouzení udělení mezinárodní ochrany trvá do šesti měsíců. Žadatel v průběhu řízení může být předvolán k několika pohovorům. Ve věci mezinárodní ochrany o udělení nebo zamítnutí rozhoduje Ministerstvo vnitra.

V případě, že žádosti o mezinárodní ochranu bylo vyhověno, se osobě uděluje azyl, pokud splňuje následující požadavky z §12 zákonu o azylu [19]:

- cizinec je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod;
- „*má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo, v případě že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště*“.

Osoba, které byl udělen azyl, se nazývá azylantem.

Osobě se uděluje doplňková ochrana, pokud splňuje následující požadavky z §14a zákonu o azylu [19]:

- cizinec nesplňuje důvody pro udělení azylu;
- „*v řízení o udělení mezinárodní ochrany zjištěno, že v jeho případě jsou důvodné obavy, že pokud by byl cizinec vrácen do státu, jehož je státním*

občanem, nebo v případě, že je osobou bez státního občanství, do státu svého posledního trvalého bydliště, by mu hrozilo skutečné nebezpečí vážné újmy a že nemůže nebo není ochoten z důvodu takového nebezpečí využít ochrany státu, jehož je státním občanem, nebo svého posledního trvalého bydliště“.

Osoba, která dostala rozhodnutí o udělení doplňkové ochrany, se nazývá osobou požívající doplňkovou ochranu.

Vzhledem k tomu, že proces řízení v otázce udělení mezinárodní ochrany je dlouhý a vymáhá důkladné prozkoumání, zda cizinec skutečně prožívá pronásledování ve svém státu, v případě velkého přílivu uprchlíků může vznikat enormní tlak na vnitrostátní azylový systém. Proto v Evropské unii existuje další institut vedle mezinárodní ochrany – dočasná ochrana. Tento institut je regulován Směrnicí Rady 2001/55/ES ze dne 20. července 2001 [21]. Dočasná ochrana patří mezi mimořádné nástroje, které mohou být použity v případě hromadného přílivu vysídlených osob ze třetích zemí, které se nemohou vrátit do země původu. Spustit použití tohoto institutu může jen Rada Evropské unie svým rozhodnutím, dočasná ochrana pak bude použita ve všech členských státech. Dočasná ochrana se poskytuje na jeden rok, s možným prodloužením na dva roky. Úřední postupy musí být minimalizované.

Oproti mezinárodní ochraně se jedná o pružnější a rychlejší mechanismus pomoci jak státům, které přijímají osoby prchající od nepříznivé situace ve svém státu, tak i samotným osobám, pro které se výrazně zkracuje termín rozhodování o jejich povolení k pobytu a jiných právech a povinnostech, které z příslušného statusu vznikají. O dočasné ochraně v ČR, příslušném zákonu a vybraným otázkám se autorka vrací v praktické části této práce.

V Evropské unii byl institut dočasné ochrany od roku 2001 spuštěn jednou – v roce 2022 jako reakce na hromadný příliv osob z Ukrajiny v důsledku agrese Ruské federace na území Ukrajiny.

V této práci při použití slova uprchlík není brán zřetel na právní status osoby, což odpovídá skutečnosti, že osoby v důsledku války prchající z Ukrajiny v ČR měly různé právní statusy – osoba s dočasnou ochranou, držitel víza za účelem strpění pobytu, osoba s mezinárodní ochranou – ale všichni prvořadě hledali bezpečí a ochranu mimo svou zemi pobytu.

3.2.2. Statistické údaje k migraci v Evropské unii a v ČR

Souhrnnou statistiku o počtu cizinců a vybraných záležitostech (právní status, důvody, proč zůstali, reprezentace v ekonomickém sektoru) zveřejňuje Evropská komise s pravidelnými aktualizacemi každé tři měsíce. Podle údajů Evropské komise [22] v roce 2021 v Evropské unii bylo 2,25 milionu migrantů. V roce 2022 v 59 % vydaných pobytových oprávněních byl účel sloučení s rodinou, práce a studium, 15 % tvořily oprávnění za účelem azylu, zbytek zastupují jiné kategorie. Celkem v roce 2022 byla mezinárodní ochrana poskytnuta více než 383 tisícům osob. Počet uprchlíků ve všech členských státech tvoří 1,6 % počtu obyvatel, což umisťuje EU (souhrnně) na sedmé místo v žebříčku zemí s nejvyšším počtem uprchlíků vůči obyvatelstvu, předchází ji Turecko, Írán, Uganda, Německo, Polsko a Súdán. Mediálně je migrace v EU často prezentována jako přebytek nelegální migrace. Avšak statistika ukazuje jiné tendence – od roku 2018 do roku 2022 nelegální migrace nepřesahovala 6 %. Občané Ukrajiny již 10 let tvoří nejpočetnější skupinu osob, kterým se vydává pobytové oprávnění nad 90 dnů v zemích Evropské unie [23].

Statistické údaje o cizincích v ČR zveřejňuje Ministerstvo vnitra a Český statistický úřad (dále také ČSÚ). Podle výroční zprávy MV o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území ČR k 31. prosinci 2021 bylo v zemi 660 849 cizinců, počet cizinců v publikaci Cizinci v České republice ČSÚ ke stejnému datu byl 658 564 osob, přičemž ČSÚ informace o počtech poskytuje Ředitelství služby cizinecké policie [24] [25]. Vzhledem k tomu, že obě statistiky pracují s počtem cizinců, kteří mají legální pobyt po dobu delší než 90 dnů, nelze stanovit, proč vzniká rozdíl, v obou publikacích taktéž není uveden komentář o rozdílném počtu. Největší počet cizinců tvoří státní příslušníci Ukrajiny. Celkem za rok 2021 bylo 1 411 žadatelů o mezinárodní ochranu, však jen 311 osobám byl udělen azyl nebo doplňková ochrana [24]. Počet nelegálních migrantů sčítal 11 170 osob [24].

Z obou statistik (z Evropské komise a MV) plyne, že občané Ukrajiny již dlouhodobě žádají o různé pobytové oprávnění v zemích Evropské unie a tvoří jednu z nejpočetnějších skupin cizinců ze třetích zemí.

3.3. Adaptace a integrace

Dva procesy, kterými prochází migranti nebo uprchlíci, jsou adaptace a integrace do nové společnosti. Osoba, která z vlastních nebo vynucených důvodů opustila svou zemi, v

cílové zemi bude procházet několika stádii přizpůsobení se k novému životu, a následně aktivního zapojení do společnosti.

3.3.1. Adaptace

Adaptace je spojená se schopností přizpůsobení novému prostředí. Přestěhování se do nového místa na území své země nebo v zahraničí klade vysoké nároky na psychickou odolnost a přizpůsobivost jednotlivce. Po přestěhování může vzniknout celá řada změn v životě jednotlivce – nové bydlení, nové místo výuky, nová práce, nové vztahy, jiný ekonomický režim, a v případě jiného státu odlišný jazyk a kultura. Adaptace je reakce a odpověď jednotlivce na tyto probíhající změny v jeho životě a mohou mít podobu změn jak krátkodobých, tak i dlouhodobých. Proto lze říci, že adaptace je dynamický proces přizpůsobení i výsledný stav, kdy se jednotlivcům podařilo se adaptovat.

Jeden z přístupů pohledu na adaptace je její „rozdělení na dvě dimenze – psychologická a sociokulturní adaptace“ [26, s. 2]. Psychologický aspekt adaptace spočívá ve vnitřních mentálních způsobnostech jednotlivce a jeho mechanismu přizpůsobení, sociokulturní přihlíží k jeho měkkým dovednostem, schopnosti odolávat denním výzvám a možnosti poznat novou kulturu. Autoři ve své práci také zmiňují, že osoby, které se přestěhovaly s lepšími finančními možnostmi a již existujícím sociálním kruhem, mají méně potíží se sociokulturní adaptací [26, s. 14].

Jiný přístup je rozdělení adaptace na čtyři dimenze – ekonomickou, kulturní, socio-politickou a sebeidentifikační [27, s. 6]. „*Ekonomická adaptace se vztahuje na situaci jednotlivce na trhu práce, kulturní na jazykovou a kulturní způsobilost, socio-politická – sociální vztahy v nové společnosti*“ a sebeidentifikační – přístup jednotlivce k identifikaci sebe v nové a předchozí společnosti [27, s. 3].

Z výše uvedeného plyne, že bez zřetele na rozdělení adaptace jednotlivce na různé dimenze je adaptační proces a jeho výsledek většinou závislý na psychické a sociální stránce samotného jedince a vyžaduje reakce přímo od něj. Proto je často považován za jednostranný proces, za který odpovídá jedinec [28, s. 5].

Ale pokud přihlídneme k adaptaci z pohledu dostupnosti zdrojů/prostředků v nové společnosti pro jedince – personálních, materiálních či sociálních [29, s. 7], lze vyčlenit také roli hostitelské země v adaptaci uprchlíka. Hostitelská země může kontrolovat „*bydlení, stravování, peníze, lékařskou péči, vzdělávání, kurzy výuky jazyka, sociální setkání, pobytové*

oprávnění“ [29, s. 13]. Uprchlík, který má lepší přístup ke zdrojům, má vyšší šanci adaptace v nové společnosti.

3.3.2. Integrace

Pro pojem integrace neexistuje jednotná definice, protože integrace je procesem komplexním. Dvě hlavní organizace, které zabývají migrací ve světě, IOM a Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (dále taky UNHCR), uvádí každá svou definici integrace, avšak shodují se v tom, že integrace v současné době je obousměrný proces – jednotlivec i hostitelská společnost mají podíl na integračním procesu. IOM ve své definici klade důraz na přizpůsobení migrantů nové společnosti a začlenění do různých sfér života, například „ekonomické, sociální, politické a kulturní“ [30, s. 106]. UNHCR doplňuje ve své definici, že integrace také znamená „připravenost hostitelské společnosti a jejích institucí přijmout uprchlíky a být ochotní uspokojit potřeby různorodé společnosti“ [31, s. 1].

Do procesu integrace jsou zapojeni různí aktéři – politici, vládní instituce, neziskové nevládní instituce, samotná komunita a migranti. Podle Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) manuálu dobrých praxí v oblasti integrace migrantů, důležité je mít nastavený systém koordinování aktivit v oblasti integrace na horizontální (mezi institucemi na stejné úrovni, například ministerstva, nebo lokální administrace) a vertikální úrovni (vedoucí instituce přispívá ke kontinuálnímu předávání informací a praxe mezi všemi aktéry zapojenými do procesu integrace, a taktéž stanovuje odpovědnosti a koordinuje integraci) [32, s. 58-59].

Role místní samosprávy v adaptaci a aplikaci vytvořených integračních politik je jedna z nejvíce důležitých. Na lokální úrovni dochází k největšímu kontaktu mezi migrantem a hostitelskou zemí – migranti zde bydlí, pracují, účastní se vzdělávacího systému, zahajují podnikání, potřebují sociální a zdravotnickou péči [32, s. 54]. Místní samosprávy se přitom potýkají s tím, že potřebují poskytovat své služby různorodé společnosti a starat se o kohezivní soužití všech skupin.

Koncepce integrace cizinců na území České republiky je hlavní dokument upravující proces integrace cizinců, který vychází ze zásad koncepce integrace cizinců na území České republiky. Mezi tyto zásady patří zásada č. 11 o úloze orgánů územní samosprávy – ty se aktivně podílí na tvorbě a realizaci integrační politiky a vláda se organizačně a finančně spoluúčastní [33]. Proto se v koncepci (v letech 2016-2023) objevuje nástroj lokální integrace – projekty obcí na podporu integrace cizinců, financované Ministerstvem vnitra.

Avšak rozhodnutí o tvoření takových projektů je na přání samotných obcí. V roce 2021 bylo celkem deset měst, které využily tento nástroj a připravily 22 projektů (12 z nichž bylo realizováno v Praze) [24, s. 200]. Většina projektů (16 z 22) byla zaměřena na poskytování kurzů českého jazyka pro dospělé cizince, a také jejich děti. V roce 2022 MV eviduje enormní zvýšení četnosti projektů integrace - 111, a to právě v důsledku velkého uprchlického toku a nutnosti měst a obcí reagovat na tuto situace [34, s. 211].

Sociální integrace cizinců leží především v oblasti pobytových možností, a to jak v právním hledisku (pobytové oprávnění), tak i ve fyzickém výměru (přístup a možnost ubytování), dále v oblasti zaměstnanosti, vzdělávání, zdravotní péče, účasti v důchodovém pojištění a zajištění sociální pomoci [35, s. 17]. Právní úprava všech oblastí se tvoří na vládní úrovni, ale zajištění některých z těchto oblastí je na úrovni místní samosprávy, například vzdělávání dětí cizinců ve školách.

3.4. Migrační vlna velkého rozsahu

Již bylo zmíněno, že existuje celé spektrum důvodů, proč lidé migrují, a že migrace je přirozený a běžný proces. Avšak existují situace, kdy migrační toky tak zesílí, že v hostitelských zemích vzniká silný tlak na státní hranice a na jejich bezpečnost. Důvodem takových situací často je kritická změna v původní zemi migrantů – změny v politickém režimu, rozpoutané války, ekologické katastrofy, porušování lidských práv. Lidé z těchto zemí hledají bezpečí, a tak se mohou rozhodnout pro přestěhování jinam, a to ve velkém množství. Proto jednou z krizových situací následně vznikajících v hostitelské zemi může být migrační vlna velkého rozsahu, která patří mezi antropogenní sociogenní krizové situace [7, s. 8].

Podle Terminologického slovníku pojmů z oblasti krizového řízení, který byl vydán Ministerstvem vnitra v roce 2016, o migrační vlně velkého rozsahu lze mluvit v případě přílivu 750 cizinců za den po dobu několika dnů nebo 5 000 cizinců za měsíc po dobu několika měsíců nebo 10 000 cizinců za rok [6, s. 39]. Tato krizová situace může mít dopady a důsledky na různé sféry hostitelské země a zasahuje do sociální, ekonomické a bezpečnostní situace [6, s. 39]. Stejně jako jiné krizové situace vyžaduje specifické prostředky a opatření, přesahující běžné.

Možnost vzniku této krizové situace v ČR vychází z analýzy hrozeb připravenou a schválenou Vládou ČR. Migrační vlna velkého rozsahu patří mezi typ nebezpečí s

nepřijatelným rizikem. Typový plán pro tento typ nebezpečí zpracovává Ministerstvo vnitra [36, s. 108-109].

Role obce v typovém plánu je poměrně minimální. Hlavním úkolem je uvést do činnosti krizový štáb obce, a tím se zapojit do krizového řízení [37, s. 33]. Mezi další úkoly mohou patřit i dílčí věci, například pomoc s ubytováním v případě, že kapacity Ministerstva vnitra nebudou postačující nebo účast a spolupráce v poskytování charitativní pomoci [37, s. 33]. Ale v praktické rovině při zvýšeném migračním toku činnosti obce přesahují tyto aktivity. Při vzniku krizových situací mezi prvními, kdo je jimi postižen, jsou lidé na lokální úrovni. Lidé, kteří bydlí na území, kde vznikla krizová situace, očekávají řešení od místní samosprávy, která je pro ně politicky bližší a která přijme opatření k uklidnění situace, podpoře a následujícímu návratu k běžnému životu [38, s. 26].

V roce 2022 při uprchlické vlně z Ukrajiny nebylo například zajištěno ubytování uprchlíků v kontrolovatelných celoročně obyvatelných objektech za účelem karantény a poskytnutí základních potřeb a zdravotní péče. Uprchlíci byli ubytováni ve všech možných ubytovacích zařízeních, v soukromých domácnostech, v rychle přizpůsobených prostorách určených primárně pro bydlení. Proto obce a neziskové organizace působící na jejich území byli těmi, kdo přijímal a pečoval o uprchlíky v první řadě.

Vzhledem k výše popsané situaci v oblasti integrace cizinců na lokální úrovni je zřejmé, že městům a obcím chybí zkušenosti s prací s cizinci. Také se Česká republika poprvé vyrovnávala s přílivem velkého počtu uprchlíků a aktivovala typový plán pro zvládnutí migrační vlny velkého rozsahu. Proto mnoho aktivit pro zvládnutí dopadů uprchlické vlny na svém území a následné podpoře adaptace a integrace přijatých uprchlíků byla pro obce zcela nová a narychlo vytvořená. Dále v práci autorka zkoumá, jak reagovaly vybrané obce na příchod uprchlíků, jakým způsobem jim pomohly a s jakými výzvami se potkávaly. Autorka čerpá inspiraci z výzkumu autorů Jelínková, Ochrana a Plácek, kteří zkoumali výzvy, se kterými se potkávaly obce při příchodu ukrajinských uprchlíků v prvních třech měsících od začátku války [39]. Výzkumu se zúčastnilo 232 obcí. Mezi hlavní výzvy podle výzkumu patří financování, vládní politická podpora, bydlení uprchlíků v dlouhodobém hledisku a zajištění vzdělání, zejména předškolního [39, s. 21-22].

4. Vlastní práce

V následující části je popsán vývoj uprchlické vlny z Ukrajiny v letech 2022-2023 a řízení této krizové situace ze strany různých aktérů. Tato část odpovídá prvnímu stanovenému cíli diplomové práce – charakterizovat řízení migrační vlny velkého rozsahu v České republice vzniklé v roce 2022. Dále je uvedena charakteristika vybraných měst – Mariánské Lázně (Karlovarský kraj), Tachov (Plzeňský kraj) a Hořovice (Středočeský kraj). V rámci charakteristiky je popsáno geografické umístění, demografické údaje, vývoj počtu osob s dočasnou ochranou na území a krátké informace ke správnímu obvodu.

4.1. Vývoj uprchlické vlny v České republice v roce 2022-2023

Dne 24. února 2022 začala invaze Ruské federace na území Ukrajiny. Tato invaze je charakterizována vstupem vojenských jednotek po celé východní hranici ze strany Ruska, části severní hranice ze strany Běloruska a jižní hranice ze strany Krymu a použitím raket k dosažení různých měst a obcí po celé Ukrajině. Otevřená válka se stala důvodem pro miliony lidí z Ukrajiny opustit svůj domov a hledat nové místo pro bezpečný život. Část lidí se přestěhovala do jiných oblastí v mezích Ukrajiny. Takové osoby mohou nabýt v Ukrajině status vnitřně vysídlených osob. Podle komentáře Iryny Vereschuk, ministryně znovuzáčlenění dočasně okupovaných území v Ukrajině, počet vnitřně vysídlených osob od února 2022 je 3,6 milionu [40]. Druhá část lidí zvolila cestu do zahraničí. Podle statistiky UNHCR na leden 2024 počet uprchlíků z Ukrajiny ve světě je zhruba 6,5 milionů osob [41]. Evropské státy společně přijaly většinu uprchlíků, jejich počet přesahuje 6 milionů. K lednu 2024 má největší počet uprchlíků Německo (1 139 690 osob), dále je Polsko (956 635 osob) a na třetím místě Česká republika (381 400 osob) [41].

Česká republika jako cílová země pro mnoho ukrajinských občanů nebyla náhodnou volbou. Občané Ukrajiny dlouhodobě přijíždí do České republiky za účelem turistiky, výuky na vysokých školách, sezonního a dlouhodobého zaměstnání. K 31. prosinci 2021 legálně pobývalo v Česku 196 637 občanů z Ukrajiny a tvořilo 30 % celkového počtu cizinců [25].

Lze vyčlenit několik důvodů, proč ukrajinští občané, pokud měli možnost výběru, zvolili Českou republiku. Mezi ně patří sloučení s rodinou, vazby na příbuzné nebo kamarády, kteří zde žijí a mohli pomoci, jazyková a kulturní blízkost obou národů, dále vstřícnost a solidarita české společnosti, která se projevila také v dobrovolnictví na hranicích s Ukrajinou a nabídek odvozu do Česka. Při rozhovoru s uprchlíky z Ukrajiny v rámci

přípravy k této práci byla respondentům položena otázka, proč si vybrali Českou republiku, a v odpovědi potvrdili výše uvedené příčiny. Dominantním důvodem pro výběr České republiky jako své cílové země byly existující vazby na zdejší bližní osoby.

„Protože moje máma tady již půl roku pracovala, i my se k ní přestěhovali. Dále tady bydlí můj bratr, a taky ještě jedná příbuzná, už 20 let“ (Respondent 1).

„Máme tady příbuzné mého manžela, proto jsme se rozhodli jet sem a oni nám hledali ubytování“ (Respondent 2).

„Na začátku jsme byli několik dnů v Polsku, ale příbuzní, kteří již dlouhodobě pracovali v Česku, se obrátili se na svého vedoucího v práci pro pomoc, a tak nás tady čekali, když jsme přijeli“ (Respondent 3).

„Naše cesta byla jasná, v Česku jsme měli kamarády, kteří nám pověděli, jak se tam dostat, a my přijeli“ (Respondent 4).

„Moje dcera tady už byla na kurzech češtiny, a proto jsem přijela k ní.“ (Respondent 5).

„Měla jsem plán přijet do Česka ještě před válkou ke svému příteli, proto volba po začátku války byla jasná“ (Respondent 6).

Dalším důvodem, který uvedli dva respondenti, byla kulturní a jazyková blízkost.

„Na začátku jsme mysleli, že odjedeme jen na západní část Ukrajiny, ale pak jsme se rozhodli pro Česko, protože je tady blízký jazyk a podobná mentalita“ (Respondent 7).

„Vybrali jsme Česko, protože je tady podobný jazyk a díky tomu lepší možnost adaptace a zůstat déle“ (Respondent 3).

Byla taktéž potvrzena i práce dobrovolníků.

„Byla jsem tady před spoustou let a líbilo se mi tu. Říkali mi, že je dobré jet sem, a na hranici jsme potkali dobrovolníky, kteří jeli do Česka, a vzali nás s sebou“ (Respondent 8).

„Jely dva autobusy – na Slovensko a do Česka. Autobusy byly bezplatné. Potkali jsme dvě ženy, které měly známé v Česku, tak jsme jeli s nimi“ (Respondent 9).

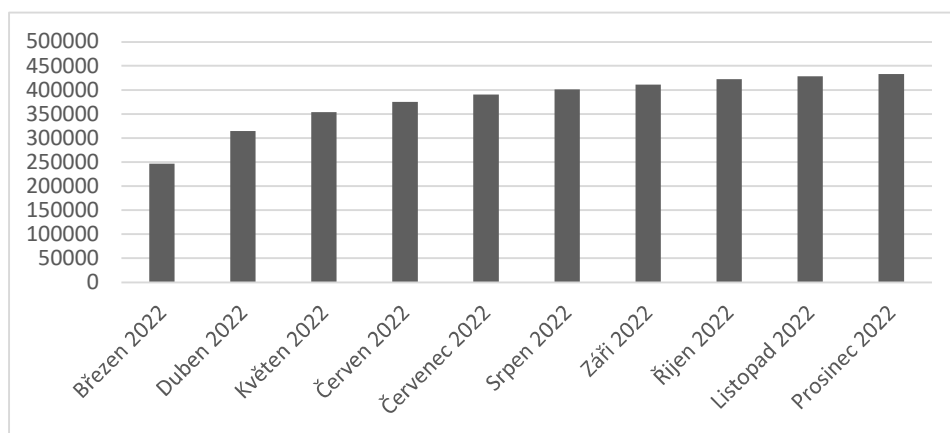
„Když jsme byli na hranici, potkali jsme dobrovolníky, kteří nás odvezli přímo do Česka“ (Respondent 7).

První uprchlíci z Ukrajiny přijeli do Česka hned v první dny po vypuknutí války. Osobám prchajícím od války bylo na začátku udělováno vízum za účelem strpění pobytu a od 22. března 2022 víza za účelem dočasné ochrany. Statistické údaje k počtu osob s uděleným vízem za účelem strpění pobytu a osob s dočasnou ochranou zveřejňuje

Ministerstvo vnitra. V této statistice se nejedná jen o osoby se státním příslušenstvím Ukrajiny, ale tyto osoby tvoří většinu. První statistické údaje jsou dostupné ke dni 8. března 2022, a sčítaly kolem 68,5 tisíc osob [42].

V grafu níže je znázorněný vývoj počtu uprchlíků v České republice. Největší počet byl přijat hned první měsíc po vypuknutí války – 246 729 osob. Dále se počet osob, kterým byla udělena dočasná ochrana, snižoval a v listopadu 2022 roku klesl pod 10 tisíc měsíčně.

Graf 1 Vývoj počtu osob s dočasnou ochranou v roce 2022 v České republice

Zdroj: Vlastní zpracování, [42]

Razantní změna nastala v dubnu 2023, kdy Ministerstvo vnitra evidovalo 332 552 osob s udělenou dočasnou ochranou [42]. Tento pokles byl spojený s tím, že dočasná ochrana z roku 2022 udělená pobývajícím osobám měla platnost do 31. března 2023. Pokud osoba nepožádala o prodloužení ve stanovené lhůtě, zaniklo jí vízum k 31. března.

Nejvyšší počet uprchlíků přijalo hlavní město Praha. Dále Středočeský a Jihomoravský kraj. K 1. dubnu 2023 v Středočeském kraji bylo 14 % z celkového počtu osob s dočasnou ochranou, v Plzeňském kraji 8 % a v Karlovarském kraji 4 % [43].

Mezi osoby s dočasnou ochranou v ekonomicky aktivní skupině (od 18 do 65 let) převažovaly ženy, kterých k 1. dubnu 2023 bylo 65 %, a 35 % mužů [43].

4.1.1. Hlavní aktéři

K otázce řešení migrační vlny velkého rozsahu vzniklé v roce 2022 bylo zapojeno mnoho aktérů, pro které je tato věc povinná dle zákona, ale také těch, kteří vykonávali práci

z vlastní iniciativy a snažili se přispět k pomoci. Účelem následujícího textu je popsat základní aktivity, které provedli různí aktéři v roce 2022 k zvládnutí a umírnění migrační vlny. Vzhledem k tomu, kolik organizací bylo zapojeno, zejména mimo státní působení, tento popis aktérů a jejich činností není zcela vyčerpávající. Tato práce pomáhá pochopit reakci různých aktérů na zvýšený uprchlický tok a charakterizovat řízení migrační vlny.

Vláda České republiky přijala Usnesení č. 129 ze dne 25. února 2022 o poskytnutí pomoci občanům Ukrajiny, kteří jsou v kontextu bezpečnostní situace na Ukrajině v ohrožení a přicestovali na území České republiky, a realizaci souvisejících opatření. V usnesení vláda udělila souhlas s materiálem Program pomoci občanům Ukrajiny, který vymezoval seznam aktivit zaměřený na poskytnutí zajištění základních životních potřeb [44]. Realizace těchto aktivit náleží Ministerstvu vnitra (zejména Správě uprchlických zařízení). Počet uprchlíků, který byl daným programem předpokládán, sčítal pět tisíc, a pomoc měla být poskytována po dobu čtyř měsíců [45].

Avšak počet přicházejících osob z Ukrajiny zřejmě převyšoval pět tisíc – není k dohledání statistika za prvních deset dnů od začátku války, ale ke dni 8. března 2022 bylo uděleno 68 331 vízových štítků za účelem strpění pobytu [42].

Vláda České republiky v reakci na migrační vlnu velkého rozsahu svým Usnesením č. 147 ze dne 2. března 2022 vyhlásila nouzový stav na 30 dnů s působností na území České republiky [46]. Nouzový stav byl prodloužen dvakrát Usnesením č. 256 ze dne 30. března 2022 a Usnesením č. 439 ze dne 25. května 2022, a to do 30. června 2022 [47][48]. Doba trvání nouzového stavu v roce 2022 činila 119 dnů.

Dalšími usneseními vláda rozhodovala o přijetí krizových opatření a ukládala povinnosti různým orgánům k zvládnutí krizové situace. První krizové opatření bylo přijato Usnesením č. 148 ze dne 2. března 2022 a ukládalo Policii České republiky udělovat státním občanům Ukrajiny vízum k pobytu déle než 90 dnů za účelem strpění pobytu na území České republiky, pokud splňují důvody k udělení tohoto typu víza [49].

Ministerstvo vnitra rozhoduje ve věcech pobytového oprávnění cizinců na území České republiky. Po začátku války na Ukrajině Ministerstvo vnitra aktivovalo Plán připravenosti na migrační vlnu a zřídilo informační linku, email a webovou stránku pro občany Ukrajiny [50]. Jak bylo zmíněno výše, MV taktéž bylo zodpovědné za realizaci Programu pomoci občanům Ukrajiny.

Ministerstvo vnitra bylo jedním z institucí, které pracovaly na materiálu strategických priorit vlády pro zvládnutí vzniklé situace [51]. Podle tohoto materiálu byl

jmenován Národní koordinátor, který řídil vznikající opatření v oblasti řešení uprchlické vlny. Tyto funkce v roce 2022 vykonával Ministr vnitra [51].

Jednotlivé odbory a složky Ministerstva vnitra – Odbor azylové a migrační politiky (OAMP), Policie a Hasičský záchranný sbor byly zapojeny k řešení situace v maximálním nasazení [52]. OAMP zajišťoval nonstop infolinku a vydávání víz na počkání. Policie zajišťovala registrace občanů Ukrajiny bez dokladů, bezpečí ve vlacích a pomoc na slovensko-ukrajinské hranici. Hasičský záchranný sbor byl zodpovědný za koordinaci veškeré humanitární pomoci a krizového řízení probíhající situace.

Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra zřídila 26. února 2022 Registrační humanitární středisko Vyšní Lhoty. Středisko bylo určeno pro lidi, kteří v České republice neměli žádné vazby či zázemí a potřebovali humanitární pomoc [53].

Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru zřídilo centrální krizový orgán – Národní asistenční centrum pomoci Ukrajině. Toto centrum pomáhalo průběhu koordinace, komunikace a spolupráce se samosprávami. Na regionálních úrovních byly zřízené takzvané hotspoty pro rychlou a kompetentní pomoc uprchlíkům [54].

Hasičské záchranné sbory jednotlivých krajů ve spolupráci s kraji, cizineckou policií, Odborem azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR, Úřadem práce a dalšími organizacemi a dobrovolníky zřizovaly od 1. března Krajská asistenční centra pomoci Ukrajině (KACPU). Účelem zřízení KACPU bylo zajištění koordinované pomoci osobám přicházejícím z Ukrajiny. V KACPU každý uprchlík procházel několika etapami – mohl se zeptat na možnosti ubytování, dostat ubytování, dále se zaregistrovat u cizinecké policie, vyřídít pobytové oprávnění (do 20. března vízum za účelem strpění pobytu, dále vízum o dočasné ochraně), zaregistrovat se u zdravotní pojišťovny a případně u úřadu práce. Dále v centru v rámci možností byla zajištěna humanitární pomoc ze sbírek, o kterou uprchlíci mohli požádat, doprava uprchlíků z a do určeného místa bydliště. HZS každého kraje zajišťovaly provoz KACPU nepřetržitě 24 hodin denně, 7 dnů v týdnu.

V informační zprávě HZS Karlovarského kraje uvádí, že HZS má řídicí a výkonnou úlohu a nutné zkušenosti při koordinaci řešení mimořádných událostí velkého rozsahu [55]. HZS Karlovarského kraje spolu s vedením Karlovarského kraje zřídily KACPU v hlavní hale KV Areny v Karlových Varech. Provoz byl zahájen 1. března 2022 [56]. K 20. březnu 2022 KACPU přijalo a poskytlo pomoc 8 176 uprchlíkům [55].

HZS Plzeňského kraje spolu s vedením Plzeňského kraje a příslušníky oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení zřídili KACPU v objektu bývalého obchodního domu Prior v Plzni [57]. Provoz byl zahájen 1. března 2022.

Ve Středočeském kraji v důsledku nejvyššího počtu příchozích osob bylo HZS Středočeského kraje spolu s vedením Středočeského kraje otevřeno KACPU ve více městech – Praha, Benešov, Kutná Hora, Kladno, Mladá Boleslav, Příbram.

V roce 2023 Ministerstvo vnitra od jednotlivých krajů převzalo KACPU a pokračovalo v zajišťování jeho provozu.

Ministerstvo zdravotnictví zřídilo ve všech fakultních nemocnicích UA pointy – speciální nízkoprahovou ambulanci pro poskytování zdravotnické péče uprchlíkům z Ukrajiny [58]. UA pointy byly transformovány do běžného provozu zdravotnických zařízení v roce 2024.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy z legislativního hlediska umožnilo navýšení kapacit ve školách, zřídilo infolinky, webové stránky v ukrajinštině, možnost nostrifikace zahraničního vzdělání zdarma. Finančně podpořilo školy a organizace v poskytování kurzu českého jazyka, adaptačních skupin, zajištění práce ukrajinského asistenta. Na svém metodickém portálu pro školy otevřelo sekci Ukrajina, kde jsou zveřejněny veškeré metodické pokyny, komentáře a manuály pro zařízení a organizaci práce s uprchlíky v oblasti vzdělávání [59].

Ministerstvo práce a sociálních věcí má jednu z nejvýznamnějších rolí v přímé pomoci uprchlíkům pro zlepšení jejich socioekonomických schopností. V jeho gesce byla a je legislativní úprava a opatření v oblasti poskytování humanitárních dávek, zdravotního pojištění, možnosti zaměstnání pro uprchlíky. Realizaci těchto opatření provádí Úřad práce.

Kraje, jak už bylo zmíněno výše, byly spolu s HZS zřizovateli KACPU a jejich financování. Shromažďovaly informace o volných ubytovacích a školních kapacitách na svém území, financovaly obce v oblasti vzdělávání a sociálních služeb.

Města a obce přijímaly uprchlíky, zajišťovaly jim ubytování, stravování, humanitární pomoc, sociální poradenství, tlumočnický, místa ve školkách a školách. Dále informování o probíhající situaci jak svých občanů, tak i uprchlíků.

Neziskové nestátní organizace zajišťovaly poradenství ve všech sférách, vytvářely nabídku jazykových kurzů, byly v nejbližším kontaktu s uprchlíky v rámci terénní práce. Zřídili platformu nabídky pomoci jednotlivců a organizací na území celé republiky [60].

Společnost České republiky ve smyslu jednotlivců reagovala na uprchlickou vlnu solidárně – poskytovala ubytování, přispívala na veřejné finanční a materiální sbírky.

4.1.2. Legislativa a dokumenty

Dočasná ochrana

Specifickým pobytovým oprávněním v České republice je oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany. Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců je hlavním zákonem, který upravuje, kdo a za jakých podmínek může rozhodnout o poskytnutí dočasné ochrany cizincům [61]. Tento zákon v c) (1) § 1 taktéž upravuje právní status cizince, který žádá a kterému bylo uděleno oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany. Zákon o dočasné ochraně se používá v případě, že bylo rozhodnuto Radou Evropské unie o zavedení dočasné ochrany v důsledku případů hromadného přílivu vysídlených osob ze třetích zemí podle Směrnice Rady 2011/55/ES.

V návaznosti na invazi Ruska na území Ukrajiny a hromadného přestěhování osob z Ukrajiny do zemí Evropské unie bylo Rozhodnutím Rady EU 2022/382 ze dne 4. března 2022 stanoveno, že nastal případ hromadného přílivu vysídlených osob a zavádí se dočasná ochrana [62]. Česko na rozhodnutí rady reagovalo zákonem č. 65/2022 Sb., o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaných invazí vojsk Ruské federace. Tento zákon používá jako základ už zmíněný zákon č. 221/2003 Sb., avšak hned v § 4 odst. 2 písm. a) uvádí celý seznam ustanovení, které nebudou použity [63]. Část z nepoužitých ustanovení upravovala otázky podání žádostí o dočasnou ochranu a průběhu řízení a rozhodnutí o udělení dočasné ochrany. Hlavní úpravou bylo zkrácení doby řízení o udělení dočasné ochrany, ta byla vydávána na místě pomoci vízového štítku, s výjimkou situací popsanych v § 5 odst. 1 zákona č. 65/2022. Pak byla také upravena otázka poskytování ubytování – ve znění nového zákona již nešlo o ubytování žadatele o dočasnou ochranu nebo držitele dočasné ochrany v humanitárním středisku.

§ 32 a § 33 zákona o dočasné ochrany uvádí, že cizinec užívající dočasnou ochranu nabývá v otázkách zaměstnání a samostatné výdělečné činnosti právní status jako cizinec s povoleným trvalým pobytem, a také má přístup k předškolnímu vzdělávání, základnímu uměleckému vzdělávání, jazykovému vzdělávání, ke školským službám, a také ke studiu na vysoké škole, jako občané ČR [63].

Lex Ukrajina

Lex Ukrajina označuje balík zákonů přijatých v České republice v roce 2022. Balík zákonů Lex Ukrajina upravuje zásadní oblasti pobytu uprchlíků z Ukrajiny na území České republiky [64]. Mezi zásadní oblasti patří udělení pobytového oprávnění, ubytování, přístup uprchlíků k trhu práce, systému vzdělávání, zdravotnictví, sociálnímu zabezpečení. Mezi tyto zákony patří zákon č. 65/2022 Sb., o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, zákon č. 66/2022 Sb., o opatřeních v oblasti zaměstnanosti a oblasti sociálního zabezpečení v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, zákon č. 67/2022 Sb., o opatřeních v oblasti školství v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaným invazí vojsk Ruské federace, a také nařízení vlády č. 206/2022 Sb., o některých podrobnostech poskytování ubytování a souvisejících služeb osobám s udělenou dočasnou ochranou.

Balík zákonu LEX Ukrajina od začátku prošel šesti novelizacemi, k 1. lednu 2024 je platným balíkem LEX Ukrajina VI. Níže je uveden krátký přehled všech balíků LEX Ukrajina:

- LEX Ukrajina I (21.03.2022) – první a základní balík, který byl účinný na jeden rok do 31.03.2023. Opatření ve všech zásadních oblastech pobytu, jak bylo popsáno výše.
- LEX Ukrajina II (27.03.2022) - prodloužení platnosti opatření v oblasti regionálního školství.
- LEX Ukrajina III (30.06.2022) – systém ubytování prostřednictvím krajských a státních ubytovacích kapacit.
- LEX Ukrajina IV (24.01.2023) – prodloužení dočasné ochrany do 31.03.2024.
- LEX Ukrajina V (01.04.2023) – změna ve výplatě sociálních dávek a poskytnutí hrazeného nouzového ubytování, zavedení institutu zranitelnosti.
- LEX Ukrajina VI (01.01.2024) – prodloužení dočasné ochrany do 31.03.2025, změny ve výplatě sociálních dávek, pravidel zdravotního pojištění.

Stanovení strategických priorit

Od začátku uprchlické vlny byly vládou ČR vydány dva strategické dokumenty k zvládnutí této situace. První dokument – Stanovení strategických priorit vlády ke zvládnutí

uprchlické vlny a druhý dokument – Priority adaptace a integrace držitelů dočasné ochrany 2024+ (dále také „Priority 2024+“).

V dubnu 2022 vláda připravila první strategický dokument – soubor strategických priorit vlády ČR ke zvládnání uprchlické vlny (dále také Soubor strategických priorit). Celkem soubor zahrnuje 13 priorit – „koordinace a organizační zajištění, právní status, digitalizace řízení a řešení uprchlické vlny, ubytování a bydlení, zaměstnání a integrace na trh práce, školství, sociální oblast, zdravotnické zajištění, adaptace a integrace v ČR, vnitřní bezpečnost, evropská a mezinárodní strategie, financování, komunikace“ [65]. Ke každé prioritě v tomto souboru byly sepsány opatření, které vláda a jiní aktéři měli v plánu realizovat.

Podle Souboru strategických priorit by organizační zajištění realizace opatření mělo být nastaveno takovým způsobem, jak je uvedeno na obrázku 2.

Obrázek 2 Organizační zajištění realizace opatření podle Souboru strategických priorit vlády ČR ke zvládnání uprchlické vlny

Zdroj: [65]

Soubor uvádí tři fáze krizové situace:

- 0-30 dní – humanitární pomoc a zajištění bezpečí.
- 30-180 dní – adaptace a soužití.
- 180-360 dní – dlouhodobá řešení.

Tyto fáze jsou zohledněny ve strategii ne podle času příchodu jednotlivce nebo skupin, ale mají přesně definované časové omezení od začátku krizové situace.

Strategie předpokládá, že hlavní oblastí pro práci obce v otázce zvládnání uprchlické vlny jsou aktivity zaměřené na bezpečí a vytváření dobrých vztahů mezi uprchlíky a domácími společnostmi. Tyto aktivity by měly přispět adaptaci a integraci držitelů dočasné ochrany a vyžadují sociální a terénní práce zejména v hromadném nouzovém ubytování.

Druhou oblastí jsou informačně-poradenské aktivity, které by měly přispět aktivizaci držitelů dočasné ochrany na lokální úrovni. Pro obě oblasti byly vyhlášeny dotační tituly, aby se zajistilo finanční posílení obcí.

Další oblastí pomoci obcím v zvládnání uprchlické vlny je komunikace vůči ukrajinské komunitě a bydlení. Strategie uvádí, že informovanost uprchlíků probíhá nejvíce na lokální úrovni, a proto je důležité, aby se i obce a jiní lokální aktéři podíleli na sdílení aktuálních informací pro uprchlíky. V otázkách bydlení Strategie předpokládá, že taktika krajů a obcí, ale i neziskových organizací, by se měla soustředit na přestěhování uprchlíků z hromadného bydlení do individuálního bydlení. Vzhledem k tomu bude podpořena výstavba nebo oprava sociálních bytů v obcích nebo rekonstrukce neobyvatelných budov na bytové jednotky.

V lednu 2024 byl schválen další dokument – Priority adaptace a integrace držitelů dočasné ochrany 2024+. Oproti předchozímu souboru Priority 2024+ stanoví 8 cílů v různých oblastech – bezpečí, bydlení, vzdělávání, zdraví, zaměstnání, sociální ochrana, osvěta a komunikace, koordinace [66]. Zvlášť jsou stanovené priority Zmocněnkyně vlády pro lidská práva. Ke každému cíli je popsáno, jak vhodně postupovat v dané oblasti. Formulace „je třeba“, „je možné“, „je nutné“ sice vymezují aktivity, které se doporučují pro adaptaci a integraci držitele dočasné ochrany, ale chybí stanovení opatření pro každý cíl. Podle Priorit 2024+ proběhne zřízení vládního grémia, které bude odpovědné za naplňování těchto priorit. Role, které náleží krajům, městům, obcím a neziskovému sektoru v souboru Priorit 2024+ nejsou uvedeny.

Souhrnně lze říci, že řešení naléhavé migrační vlny bylo rychlým a účelovým ze strany všech resortů, solidarita ze strany občanů se promítala do solidarity na všech úrovních státní správy. Ale v důsledku solidarity a dlouhodobé zkušenosti s občany Ukrajiny bylo odstoupeno od některých postupů v zvládnání podobných situací, jak již bylo zmíněno – náhodné ubytování ve všech možných ubytovacích zařízeních místo centralizovaného řízení a připravených kapacit. Tato situace zřejmě byla novou zkušeností pro všechny zapojené aktéry a vyžadovala přijetí nových opatření, které ve výsledku přesahovaly běžný provoz různých orgánů a organizací.

4.2. Charakteristika vybraných obcí

4.2.1. Město Mariánské Lázně

Město Mariánské Lázně se nachází v západní části České republiky v Karlovarském kraji. Mariánské Lázně jsou obec s rozšířenou působností a pověřeným obecním úřadem. Obec má rozlohu 51,81 km². K 1. lednu 2022 obec čítala 11 934 obyvatel [67].

Správní území obce s rozšířenou působností Mariánské Lázně má rozlohu 405,34 km². Pod toto území mimo Mariánských Lázní spadá 13 měst a obcí – Zádub-Závišín, Lázně Kynžvart, Stará Voda, Velká Hleďsebe, Drmoul, Vlkovice, Trstěnice, Prameny, Teplá, Tři Sekery, Mnichov, Ovesné Kladruby, Valy [68].

Podle ČSÚ k 1. lednu 2022 byl počet obyvatel ve správním obvodu 23 197 osob, k 1. lednu 2023 25 181 osob. Podle údajů Ministerstva vnitra v obci Mariánské Lázně k 1. lednu 2022 bydlelo 1212 cizinců, z nichž bylo 773 občanů třetích zemí a 439 občanů EU [67]. V správním obvodu obci s rozšířenou působností - 1696 cizinců. Níže v tabulce 1 uvedená statistická informace k počtu osob s dočasnou ochranou na území města Mariánské Lázně. Počet uprchlíků z Ukrajiny k 31. březnu 2022 byl 1 054 osob. V průběhu následujících devíti měsíců se počet zdvojnásobil. Pokles nastal v první polovině roku 2023 z důvodu návratu uprchlíků na Ukrajinu, a také přestěhování v rámci kraje za pracovními příležitostmi do Chebu nebo do sousedního Tachovska do Nové Hospody (referent krizového řízení, Mariánské Lázně).

Tabulka 1 Počet osob s dočasnou ochranou na území města Mariánské Lázně

Počet osob s dočasnou ochranou na území města Mariánské Lázně k					
31.03.2022	30.06.2022	30.09.2022	31.12.2022	31.03.2023	01.10.2023
1054	1617	2028	2216	2486	2110

Zdroj: vlastní zpracování, [42]

4.2.2. Město Tachov

Město Tachov se nachází v západní části České republiky v Plzeňském kraji. Tachov je obec s rozšířenou působností. Obec má rozlohu 40,95 km². K 1. lednu 2022 obec čítala 11 081 obyvatel [67].

Správní území obce s rozšířenou působností Tachov má rozlohu 947,77 km². Pod toto území spadá 26 měst a obcí – Bor, Brod nad Tichou, Broumov, Ctiboř, Částkov, Dlouhý Újezd, Halže, Hoštka, Chodová Planá, Chodský Újezd, Kočov, Lesná, Lestkov, Lom u Tachova, Milíře, Obora, Planá, Přimda, Rozvadov, Staré Sedliště, Staré Sedlo, Stráž, Studánka, Tisová, Třemešné, Zadní Chodov [69].

Podle ČSÚ k 1. lednu 2022 obyvatelstvo ve správním obvodu čítalo 36 180 osob, k 1. lednu 2023 čítalo 39 250 osob. Ve městě Tachov k 1. lednu 2022 bydlelo 2 078 cizinců, z nichž 1 242 byli občané třetích zemí a 836 občané EU [67]. Ve správním obvodu obce s rozšířenou působností bylo 3 572 cizinců. Vysoký počet cizinců ve městě je spojený s podniky autoprůmyslu, skladování a jiných závodů ve městě, kde již dlouhodobě pracují agenturní zaměstnanci bydlící v okolí. Níže v tabulce 2 je uvedena statistická informace k počtu osob s dočasnou ochranou na území města Tachov. Počet uprchlíků z Ukrajiny k 31. březnu 2022 byl 687 osob. V průběhu následujících tří měsíců se počet zdvojnásobil. Svě maximální hodnoty dosáhl za jeden rok – k 31. březnu 2023 osob s dočasnou ochranou ve městě bylo 2 047. Následný pokles je spojen s neprodloužením dočasné ochrany některých osob po 31. březnu 2023, návratu na Ukrajinu či přestěhování v rámci republiky.

Tabulka 2 Počet osob s dočasnou ochranou na území města Tachov

Počet osob s dočasnou ochranou na území města Tachov k					
31.03.2022	30.06.2022	30.09.2022	31.12.2022	31.03.2023	01.10.2023
687	1316	1561	1805	2047	1760

Zdroj: vlastní zpracování, [42]

4.2.3. Město Hořovice

Město Hořovice se nachází ve střední části České republiky ve Středočeském kraji. Obec Hořovice je obec s rozšířenou působností. Obec má rozlohu 9,55 km². K 1. lednu 2022 byl počet obyvatel obce 6 191 osob [67].

Správní území obce s rozšířenou působností Hořovice má rozlohu 287,97 km². Pod toto území spadá 36 měst a obcí – Běštín, Březová, Bzová, Cerhovice, Drozdov, Felbabka, Hostomice, Hředle, Hvozdec, Chaloupky, Chlustina, Jivina, Komárov, Kotopeky, Lážovice, Lhotka, Libomyšl, Lochovice, Malá Víska, Neumětely, Olešná, Osek, Osov, Otmíče, Podluhy, Praskolesy, Rpety, Skřípel, Tlustice, Točnick, Újezd, Velký Chlumec, Vižina, Zaječov, Záluží, Žebrák [70].

Podle ČSÚ k 1. lednu 2022 správní obvod čítal 30 148 obyvatel, k 1. lednu 2023 31 477 obyvatel. V obci Hořovice k 1. lednu 2022 bydlelo 924 cizinců, z těch bylo 701 občanů třetích zemí a 223 občanů EU [67]. V správním obvodu obce s rozšířenou působností bylo 1 126 cizinců.

Níže v tabulce 3 je uvedena statistická informace k počtu osob s dočasnou ochranou na území města Hořovice. Počet uprchlíků z Ukrajiny k 31. březnu 2022 byl 435 osob. Za jeden rok došlo k zdvojnásobení, k 31. březnu 2023. Následný pokles byl ze stejných důvodů uvedených výše.

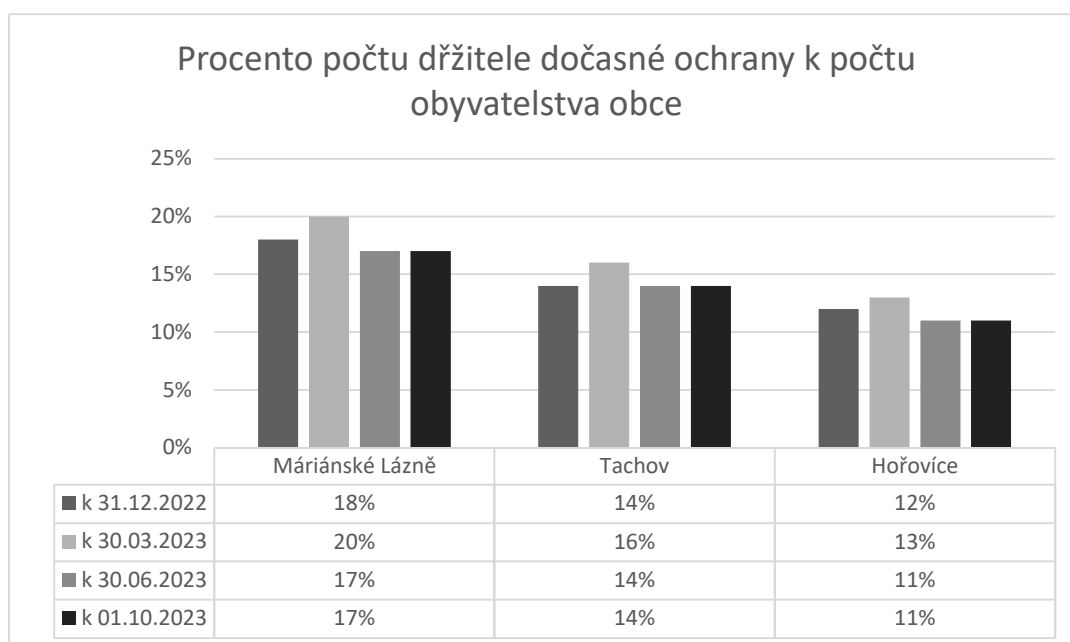
Tabulka 3 Počet osob s dočasnou ochranou na území města Hořovice

Počet osob s dočasnou ochranou na území města Hořovice k					
31.03.2022	30.06.2022	30.09.2022	31.12.2022	31.03.2023	01.10.2023
435	684	789	822	907	791

Zdroj: vlastní zpracování, [42]

V grafu níže jsou uvedeny souhrnné informace pro všechna města o poměru osob s dočasnou ochranou k počtu obyvatel města. Ve zkoumaných obcích je tento poměr jedním z nejvyšších v celé republice, přesahuje 10 %.

Graf 2 Procento počtu držitele dočasné ochrany k počtu obyvatelstva obce ve vybraných městech

Zdroj: vlastní zpracování, [42] [67]

5. Zhodnocení výsledků

Následující část je rozdělena na dvě dílčí části. V první části autorka zkoumá, jak představitelé měst hodnotili situaci na svém území a jak probíhala uprchlická krize ve vybraných městech v jejích třech fázích. Dále prochází jednotlivými oblastmi týkajícími se zvládnání uprchlické krize a popisuje činnosti vybraných měst v daných oblastech a výzvy, se kterými se města potkávaly. Patří sem například ubytování, školství, financování, informování veřejnosti. První část odpovídá druhému stanovenému cíli diplomové práce – identifikovat základní výzvy související s uprchlickou vlnou ve vybraných obcích a způsoby jejich řešení. V druhé části autorka na základě získaných informací z první části uvádí přístupy a reakce měst k řešení uprchlické vlny na svém území v různých fázích uprchlické krize. Druhá část taktéž naplňuje třetí cíl diplomové práce – porovnat přístupy vybraných obcí k řešení uprchlické vlny na svém území.

5.1. Hodnocení situace a fáze uprchlické krize

Hodnocení situace

Prvním bodem zkoumání problematiky uprchlické vlny v obcích bylo hodnocení situace ze strany obce. Představitelům obcí byla položena otázka, zda hodnotí situaci s uprchlíky v obci jako krizovou. Níže jsou uvedeny odpovědi respondentů.

Ve městě Mariánské Lázně byla uprchlická vlna jednoznačně krizovou situací v první a druhé fázi: „Pro naši obec určitě ano, nejkritičtější období bylo od začátku března do října 2022. Pak už se obec docela přizpůsobila nárokům“ (zástupce za krizové řízení, Mariánské Lázně). K hodnocení situace se taky vyjádřil bývalý starosta města Mariánské Lázně: „Ten začátek byl hodně chaotický, ale teď se to postupně vše dostává do struktury a máme čas na řešení lokálních věcí“ [71].

Ve městě Tachov uprchlická vlna krizovou situací spíše nebyla: „Subjektivně to tak nevnímám, extra nápor nebyl. Hodně uprchlíků přivezly agentury s již zajištěným ubytováním. Taky s pomocí Hasičů vzniklo nouzové přístřeší.“ (místostarostka, Tachov).

Ve městě Hořovice uprchlická vlna byla krizovou situací spíše v první fázi: „Bylo to nestandardní. Při migrační krizi 2022–2023 byla zodpovědnost přesunuta na kraje, ORP, obce a HZS. Dnes už to ve městě není příliš znát. V současné době je situace v našem městě

stabilizovaná, uprchlíků z Ukrajiny nepřibývá. Někteří se vrátili zpět na Ukrajinu a jiní se začlenili do společnosti, většina si našla práci.“ (tajemnice bezpečnosti rady, Hořovice).

Dále se autorka ptala na cíle, které si obce ukládaly v otázce řešení uprchlické vlny na svém území. Ve městech Mariánské Lázně a Hořovice nevytvářely vlastní vize a cíle na dlouhodobé hledisko. Město Tachov má za cíl integraci uprchlíků ve městě.

„Žádné vlastní vize jsme o tom nevytvářeli, čekali jsme na instrukce a chtěli vyhovět požadavkům z kraje“ (zástupce za krizové řízení, Mariánské Lázně). Na začátku uprchlické vlny bylo pro město Mariánské Lázně hlavní zajištění přechodného ubytování a adaptování k novým podmínkám: *„Hlavní teď je pro ně zajistit přechodné ubytování a umožnit jim se aklimatizovat, naučit se jazyk a najít si práci. Nikdo totiž v současnosti neví, na jak dlouho s námi budou naši zemi sdílet“* [72, s. 1]

„Předně, z úrovně obce či ORP není možné řídit uprchlickou vlnu. Typový plán migrace je, jak jistě víte, připravován Ministerstvem vnitra ČR. Obce nemají žádné nástroje, jak migraci řešit a zvládat. Ze strany obcí i krajů to byla a je čirá improvizace“ (tajemnice bezpečnosti rady, Hořovice).

„Pro nás to je spíš integrovat a zapojit uprchlíky. Integrace ve smyslu sociální práce – vzdělání v oblasti vykořisťování v práci, výuka českého jazyka, třídění odpadů“ (místostarostka, Tachov).

Fáze uprchlické krize

V čas psaní této práce (leden až březen 2024) již uběhly dva roky od začátku invaze Ruska na Ukrajinu, a tak se lze zpětně podívat na fáze uvedené v Souboru strategických priorit. Podle Souboru strategických priorit, popsaného v předchozí kapitole, se jedná o tři krizové fáze, které jsou časově omezené a mají každá vlastní priority. Z data vydání souboru je patrné, že první fáze uprchlické krize (do 30 dní) skončila ještě v čas zveřejnění strategie a vláda hodnotí tuto fázi jako zvládnutou [65, s. 5]. Druhá fáze uprchlické krize (do 180 dní) již proběhla, ale zhodnotit její zvládnutí nelze souhrnně. Adaptace uprchlíků je komplexní pojetí, které podle Strategie zahrnuje výuku jazyku, zapojení do vzdělání, zajištění bydlení, péči o zdraví, zapojení do zaměstnání [65, s. 5]. Pro výsledky této fáze by bylo nutné provést analýzu každé oblastí zvlášť, a to jak ze strany příjemce – uprchlíků, tak i ze strany poskytovatele. Nelze jasně definovat, kdy druhá fáze skončila v praktickém výměru. Nouzový stav vyhlášený jako reakce na migrační vlnu velkého rozsahu, který spustil krizové řízení situace, skončil 30. června 2022. Takovým způsobem bylo ukončeno krizové řízení z

legislativní strany, avšak i nadále pokračovalo nakládání s dopady krize. Třetí fáze uprchlické krize (do 360 dní) taktéž s přihlédnutím k uvedenému počtu dnů již uběhla. Avšak integrace je kontinuálním procesem, který se vyvíjí v čase a mění se v závislosti na konkrétní potřeby uprchlíků a přijímající společnosti, proto pokračovala přes mez jednoho roku.

V následujících paragrafech se autorka pokusila o sepsání souhrnného přehledu průběhu fáze 1 až 3 ve zkoumaných obcích.

Fáze 1 uprchlické krize (do 30 dní)

Pro první fázi uprchlické vlny bylo prioritním úkolem zajištění základních životních potřeb uprchlíků – přístřeší, teplo, jídlo, oblečení a hygienické potřeby. Dále mezi potřeby patří zdravotní péče a bezpečí [65, s. 5].

Mezi prvními ve městě Mariánské Lázně reagovaly privátní organizace, které vytvořily humanitární sbírku pro regiony v Ukrajině postižené válkou. Vybrané věci byly odvezeny přímo na Ukrajinu. Město Mariánské Lázně reagovalo na krizovou situaci s přicházejícími uprchlíky v průběhu několika dnů od začátku situace. Dále je představeno několik bodů reagování města na proběhlou situaci.

První reakcí bylo poskytnutí oficiální informace od Ministerstva vnitra a jím zřízené infolinky pro občany Ukrajiny na webové stránce města [73].

Druhou reakcí byla koordinace ubytování. Starosta města kontaktoval hotelové zařízení ve městě s prosbou nahlášení možných kapacit ubytování. Následně byly kontaktovány fyzické osoby, které nabízely prostory ve svém vlastnictví pro pomoc. Kapacita bytů ve vlastnictví města je omezená, k poskytnutí bylo 25 lůžek [74]. Celkem k 30. březnu 2022 bylo ubytováno ve městě Mariánské Lázně podle informace od Ministerstva vnitra 1 054 uprchlíků [42].

Další reakcí bylo zajištění humanitární pomoci. Starosta města a referent krizového řízení kontaktovali neziskové a charitativní organizace ve městě pro pomoc příjíždějících uprchlíků. Neziskové a charitativní organizace měly své vlastní jednání, které následně prezentovaly starostovi města. Byla vytvořena humanitární sbírka pro příjíždějící uprchlíky.

Následovalo zajištění tlumočnicků. Město dalo výzvu ke svým občanům znalým ukrajinského a českého jazyka pro dobrovolnickou pomoc s tlumočením. Město informovalo Karlovarský kraj o pomoci s tlumočnický. Informace o tlumočnících sbírala vedoucí oddělení kultury, lázeňství, cestovního ruchu a UNESCO [75]. Poté byl vytvořen a zveřejněn seznam tlumočnicků.

Město Tachov mezi prvními reakcemi mělo informování, ubytování a zajištění skupin pro děti. Město vytvořilo na svém webu stránku Pomoc Ukrajině, kde byly umístěny důležité kontakty [76]. Město poskytlo ubytování ve svých dvou bytech. Další byt poskytli místní dobrovolní hasiči. Město podle nařízení připravilo 50 nouzových míst ve sportovní hale jako provizorní ubytování. Dále byla zveřejněna výzva pro obyvatele města ohledně poskytování dočasného ubytování [77]. Informace o ubytování sbírala referentka krizového řízení. Celkem bylo ve městě Tachov podle informací Ministerstva vnitra k 30. březnu 2022 ubytováno 687 osob [42].

Vedoucí odboru školství byl v kontaktu se školami ohledně zajištění míst pro děti. Do základních škol v prvních třech týdnech bylo umístěno devět dětí. Pro děti předškolního věku po domluvě s Domem dětí a mládeže byly organizovány adaptační skupiny.

Organizace finančních a humanitárních sbírek byla zřízena řadou různých organizací působících ve městě. Městské kulturní středisko Tachov pořádalo koncert pro Ukrajinu.

Město Hořovice se prvotně soustředilo na informování, ubytování, zajištění humanitární sbírky, sociální podporu. Ve městě vznikla pracovní skupina pro pomoc uprchlíkům. Město na své webové stránce sdělilo veškeré nutné informace o probíhající podpoře ve státu a kraji [78]. Pro účel sběru informací o možnostech ubytování byla zřízena dedikovaná emailová adresa. Celkem bylo v městě Hořovice podle informace Ministerstva vnitra k 30. březnu 2022 ubytováno 435 uprchlíků.

Místostarostka města byla mezi iniciátory zřízení humanitární sbírky ve městě a s pomocí dalších dobrovolníků proběhlo několik shromáždění na pomoc uprchlíkům. Dále ve spolupráci s odborem sociálních věcí byla otevřena finanční sbírka. Vedoucí sociálního odboru města dále pořádala přednášku pro ukrajinské ženy ohledně možných způsobů sociální pomoci v regionu.

Fáze 2 uprchlické krize (od 30 do 180 dní)

Pro druhou fázi krize byla prioritou pomoc adaptaci uprchlíků. Důležitými oblastmi pro adaptaci jsou zapojení dětí do vzdělávacího systému, výuka jazyku, zapojení do trhu práce, další pomoc se zajištěním ubytování a zdravotnických služeb [65, s. 5].

Města ve druhé fázi krize měly nejvíce činnosti spojené s pomocí se zapojením dětí do vzdělávacího systému. Nadále obce poskytovaly aktuální informace z oblasti uprchlické krize.

Ve městě Mariánské Lázně nad zapojením dětí spolupracoval odbor školství, ředitelé škol a svazek obcí Mariánskolázeňsko. Pro děti byly vytvořeny adaptační skupiny s výukou českého jazyka. Celkem bylo vytvořeno 15 skupin po 20 dětech.

Ve městě Tachov bylo otevřeno poradenské Centrum pro pomoc uprchlíkům. Toto Centrum vzniklo z iniciativy místní pobočky Člověk v tísni [79]. Ve městě proběhly kulaté stoly a tím způsobem koordinovaly vzniklou pomoc ve městě – humanitární sbírky, hledání ubytování. Tyto aktivity byly zajištěné neziskovým sektorem a podíl města byl minimální.

Ve městě Hořovice odbor školství spolupracoval s řediteli škol v celém ORP ohledně začlenění dětí do běžných skupin. Dále byl otevřen UA InfoPoint pro příchozí občany Ukrajiny, kde byla poskytována informační podpora a byl přehled o tom, kde a jaká organizace může pomoci s danou věcí [80]. Na otevření informačního místa pro uprchlíky se podíleli zástupci města, sociální odbor a Domeček Hořovice.

Fáze 3 uprchlické krize (od 180 dní)

Pro třetí fázi krize bylo prioritou zavedení dlouhodobých řešení pro hostitelskou zemi a pro uprchlíky. V třetí fázi je základním bodem návrat uprchlíků zpátky na Ukrajinu, nebo jejich integrace do české společnosti [65, s. 5].

Aktivity měst zaměřené na integraci cizinců mohou, ale nemusí vznikat na úrovni obce. Otázka integrace nepatří k akutní reakci na krizovou situaci, a také náleží k působnosti jiných resortů, jako například Centra na podporu integrace cizinců, otevřených ve všech krajích Správou uprchlických zařízení Ministerstva vnitra, avšak města mohou vytvářet a koordinovat aktivity k integraci cizinců na svém území, jak již bylo zmíněno v části Integrace této práce.

Ve městě Mariánské Lázně a Hořovice v období třetí fáze pomoc zajišťovaly neziskové organizace působící ve městě. Města nevytvářely vlastní vize nebo cíle v oblasti integrace uprchlíků a cizinců. Ve městě Hořovice již několik let pracuje Centrum pro integrace cizinců, které ještě před uprchlickou vlnou představovalo poradenské centrum pro cizince žijící ve městě.

Ve městě Tachov po změně vlády (komunální volby proběhly v říjnu 2022) se otázka integrace osob s dočasnou ochranou a cizinců stala součástí aktivní politiky města.

5.2. Problémy a výzvy související s uprchlickou vlnou

Ke zjištění, s jakými problémy nebo výzvami se potkávaly vybraná města při uprchlické krizi, se respondenti se vyjadřovali k otázce: co bylo největší výzvou, nebo

dokonce i problémem při řešení uprchlické vlny? Podařilo se to zvládnout, a pakliže ano, jakým způsobem?

Autorka si předem vytyčila seznam potenciálních výzev, kterým obce mohly čelit při zvýšeném toku uprchlíků. Seznam vznikl na základě již zmíněného výzkumu autorů Jelínková, Ochrana, Plaček, rozhovorů autorky s uprchlíky v rámci přípravy k této práci, a také z vlastní praxe autorky při dobrovolnické práci s uprchlíky na univerzitě a účasti setkání o uprchlické vlně na městském úřadu Praha 6. Pokud respondent některé s těchto výzev nezmínil sám, autorka se na ně dodatečně dotázala. Níže je uveden tento seznam:

- Evidence uprchlíků
- Bydlení
- Humanitární pomoc
- Umístění dětí do škol a školek
- Financování
- Informování veřejnosti
- Spolupráce s jinými orgány státní správy nebo samosprávy
- Spolupráce s neziskovým sektorem
- Integrace uprchlíků
- Nedostatek lidských zdrojů (pracovníků)
- Legislativní změny a opatření

V rozhovoru s představitelem města Mariánské Lázně zaznělo, že k největším výzvám patřilo ubytování uprchlíků, umístění dětí do školních zařízení a částečně financování. Ve městě Tachov za výzvu považují otázku integrace uprchlíků a nastavení kanálu komunikace s nimi. Ve městě se taktéž v čase proměnila reakce obyvatelstva na příjem uprchlíků, proto toto téma již také patří spíše k výzvám. Problematickou je taktéž evidence uprchlíků a cizinců obecně ve městě. Respondent z města Hořovice mezi výzvy uvedl financování, ubytování uprchlíků, umístění dětí do školních zařízení, nedostatek lidských zdrojů, způsob, jak komunikovat s uprchlíky, a změny v legislativě.

Autorka dále v jednotlivých sekcích s názvem výzvy/oblasti dotyčné k řešení uprchlické vlny popisuje aktivity měst a uvádí komentáře představitelů měst k problematice, pokud byly vyjádřeny. Na závěr jednotlivých sekcí se snaží dát konkrétní definice problémů nebo výzev v dané oblasti a komentář k návrhu nebo způsobu jejich řešení.

Evidence uprchlíků

Města nevedou vlastní evidenci uprchlíků. Evidence osob s dočasnou ochranou má Ministerstvo vnitra, dále také Krajské centrum pomoci, částečně Úřady práce. Taktéž lze dohledat počet osob v údajích Českého statistického úřadu. Při rozhovorech s představiteli měst bylo zjištěno, že vlastní evidenci nevedou, a že čísla uprchlíků ne vždy odpovídají skutečnému stavu. V první fázi krize kvůli nepřesným údajům bylo obtížné plánovat a předpovídat nátlak na školní zařízení.

„Evidujeme přes krajské centrum 1500 uprchlíků, ale otázka je, jaká je realita. Nemají povinnost nahlásit své změny. Právě protože ty čísla jsou natolik neurčitá, je poměrně obtížné plánovat zařazení do škol a školek“ [81].

„Podle oficiálních zdrojů by mělo jít přibližně o 2400 lidí. Přesná čísla bohužel nemáme k dispozici, protože ti, kteří se odstěhují, se nemusí nikam hlásit“ [82]

„Máme neoficiální informace, protože nikdo nám nedává přesná čísla, takže to máme ze statistiky Ministerstva vnitra“ [83].

„Počet uprchlíků v našem městě bereme ze statistiky Ministerstva vnitra“ (zástupce za krizové řízení, Mariánské Lázně).

„Chceme dělat vlastní mapování počtu cizinců v naší obci, protože počty se liší (i v tisících) mezi různými organizacemi (MV – OAMP, Úřad práce, Statistický úřad, Správa uprchlických věcí Obvodního oddělení policie). Ted' se orientujeme na počty od Ministerstva vnitra“ (místostarostka, Tachov).

Na otázku, kolik uprchlíků bydlí v dané obci, ve městě Hořovice nebylo uvedeno přesné číslo: *„Přesné číslo nevíme, máme u nás hodně cizinců a nejde ty dvě skupiny od sebe oddělit“ (tajemnice bezpečnosti rady, Hořovice).*

Problém: města a obce nemají přesnou informaci o počtu uprchlíků a cizinců na svém území.

Návrh řešení: objednání vlastního sčítání uprchlíků a cizinců a mapování jejich bydlišť.

Komentář k návrhu řešení: vlastní mapování může být přínosné pro obce a města, kde bydlí velký počet cizinců (jako v případě Tachova), v kontextu plánování integračních opatření, vytváření a poskytování sociálních a vzdělávacích služeb pro cizince, ale také pro bezpečnost – zamezit vzniku sociálně vyloučených lokalit. Avšak otázkou je cena takového mapování pro město.

Bydlení

Jednou z priorit ke zvládnutí dopadů migrační krize je ubytování a bydlení příchozích osob. V této práci již několikrát bylo zmíněno, že ubytování uprchlíků probíhalo v poměrně chaotické formě, bez omezení na místo bydlení.

Respondent z města Mariánské Lázně v rozhovoru uvedl, že ubytování uprchlíků i do dneška zůstává jednou z největších výzev. Hlavní roli v zajištění ubytování ve městě plnili provozovatelé hotelů. Podle slov respondenta část hotelových zařízení už dlouho nebyla v provozu a v čas krizové situace byla schopna pomoci a poskytnout ubytování pro uprchlíky. Tuto záležitost nebere jako zcela charitativní, byla to příležitost pro hotely po pandemii Covidu-19 obnovit provoz pomocí finančního příspěvku na ubytování osob. Obec to ale uvítala a uprchlíci měli v první fázi zajištěné ubytování.

Bývalý starosta města Mariánské Lázně v prvních třech dnech od začátku situace kontaktoval provozovatele hotelů ve městě pro zajištění ubytování příjíždějícím skupinám uprchlíků:

„My jako město spolupracujeme hlavně s těmi velkými ubytovateli – Lázně, v současnosti tedy společnost Ensana, ale také společnost Orea a další nám hlásí volné kapacity. Ta výhoda je v tom, že oni v těch svých pobytových zařízeních mohou těm lidem poskytovat komplexní službu, tzn. nejedná se jen o ubytování, ale hlavně také o teplou stravu třikrát denně“ [84].

Město přijalo velký počet osob v krátkém období, na což nebylo v ten čas připraveno.

„Kvůli tomu jsou Mariánky trošku specifické, po Covidu nebyly obsazeny hotely. My tady víceméně jsme lázně, takže tady se žije z cestovního ruchu a stále se ty hotely vzpamatovávaly po Covidu a byly prázdné. A vlastně ty hotely nabídly ubytovací kapacity, a to ve velké míře. Takže sem začali příjíždět uprchlíci, vyložené autobusy, a začali sem proudit opravdu v neuvěřitelně velkém množství během krátké doby. Takže najednou město na to vůbec nebylo připraveno“ (pracovnice v sociálních službách, Mariánské Lázně).

Ke konci března situace s dočasným ubytováním pro uprchlíky již byla ve stabilním stavu.

„Co se týče ubytování a základní stravy, tak o to je v současnosti postaráno, ale kdyby zde ti lidi měli zůstat delší dobu, tak se určitě budou muset zapojovat do pracovního a školního procesu“ [71].

Podle bývalého místostarosty město na začátku krizové vlny neubytovalo uprchlíky ve vlastních zařízeních, o všechny se postarali soukromí ubytovatelé [85].

Povinností města bylo podle nařízení Krizového štábu kraje vytvořit kapacitu pro dočasné nouzové přístřeší. Město vytvořilo nouzové přístřeší v místní sportovní hale, ale tyto prostory nebyly využity.

Při změně legislativy k 1. červenci 2023 a ukončení hrazení nákladů spojených s ubytováním osob v nouzovém ubytování s výjimkou zranitelných skupin a osob pobývajících v nouzovém ubytování do 150 dnů různá města v České republice vyjadřovaly obavy ohledně vývoje situace [86]. Představovalo to problém pro starosty měst, kde nouzové ubytování využívala poměrně velká část osob. V Mariánských Lázních uvažovali nad několika scénáři.

„Jeden z nich je, že se nemusí stát vůbec nic, ale to není příliš pravděpodobné, potom je možné, že někteří zjistí, že najednou nemají kde bydlet, a nejhorší scénář je samozřejmě ten, že o bydlení přijde v jednom okamžiku i několik set ukrajinských uprchlíků“ [86]. K nejhoršímu scénáři nedošlo.

Ve městě Tachov problém zajistit ubytování v první fázi nevznikl.

„90 % měli při příchodu zajištěné ubytování, poměrná část uprchlíků přicházela s tím, že má v městě navázaný kontakt na někoho, nebo měla zajištěné ubytování přes agentury, zejména v ubytovnách. Obrátilo se k nám jen kolem 30 lidí, kteří neměli kam jít – pro tyto osoby se ve spolupráci s krajem a sociálními službami podařilo postarat o nouzové ubytování“ (místostarostka, Tachov). Ve městě Tachov většina osob s dočasnou ochranou byla ubytována v hromadných ubytovacích zařízeních jako ubytovny a hotely.

„Převážná většina je ubytována v ubytovnách nebo v těch našich hotelech, které slouží spíš jako ubytovny, jsou i v soukromí. Také je jich hodně ve školním internátě“ [83].

Školním internátem je nazýván Domov mládeže, který provozuje Střední průmyslová škola ve městě Tachov. V standardní dobu se tam poskytuje ubytování pro žáky a veřejnost. V době krizové situace v zařízení připravili kapacitu pro ubytování uprchlíků [87]. Celkový počet čítal 80 lůžek. Pomoc se zajištěním věcí a vybavení kuchyně poskytla škole firma Grammer, která v první řadě se obrátila na školu při hledání ubytování pro dvě rodiny uprchlíků. Další věci poskytli místní dobrovolníci.

Město Tachov vyčlenilo dvě bytové jednotky pro dvě ukrajinské rodiny. Další byt poskytli místní dobrovolní hasiči.

Město podle nařízení připravilo 50 míst pro dočasné nouzové přístřeší. V případě Tachova jednotlivci daný druh ubytování využívali v řádu několika dnů, zatímco si hledali jiné možnosti [87].

Ve městě Hořovice, oproti Tachovu a Mariánským Lázním, není tolik hotelů nebo ubytoven, které by poskytly ubytování pro velký počet osob. Rada města poskytla ubytování v pěti městských bytech [88]. K ubytování uprchlíků přispěly taktéž místní organizace (COOP Hořovice, Hořovická nemocnice). Další možnosti ubytování poskytl místní penzion a domov s pečovatelskou službou Domov na Výsluní. Město Hořovice taktéž vytvořilo dočasné nouzové přístřeší pro uprchlíky.

Finanční příspěvek za ubytování uprchlíků v nouzovém ubytování, se kterým kraj má smluvní vztah, je poskytován krajským úřadem, a následně je vyplacen krajskému úřadu Ministerstvem financí. Částka vyplacená ubytovatelům je mezi 200 Kč až 250 Kč v závislosti, o jakého ubytovatele jedná [89]. V některých krajích byl ještě příplatek 50 Kč, pokud byla uprchlíkům poskytována strava. K takovému opatření ze strany vlády došlo dne 16. března 2022, tři týdny od začátku uprchlické vlny. Proto první tři týdny, zatímco se v městech ubytovaly další osoby, městům nebylo jasné, kdo bude hradit náklady na ubytování uprchlíků, a vlastní rezervu na takový případ města nemají.

Bydlení pro uprchlíky ve třech zkoumaných obcích bylo zajištěno pomocí soukromých ubytovatelů – zejména hotelů, ubytoven, a dále také fyzických osob.

Specifikou hromadného bydlení, jakými jsou hotely a ubytovny, je jejich krátkodobá povaha. Pokoje na hotelu často mají jen jednu malou místnost pro bydlení a své vlastní sociální příslušenství, nemají kuchyně. Pokoje na ubytovnách často mají sdílené sociální příslušenství a kuchyně s dalšími bydlicími [90, s. 70-71].

Mezi základní znaky ubytování v hromadných ubytovacích zařízeních patří, že se poskytuje na krátkou dobu a za účelem rekreace nebo pracovních cest. Z toho plyne, že pro nouzové situace jako příliv ukrajinských uprchlíků se takové ubytování hodilo a pomohlo rychle uspokojit potřebu přístřeší. Ubytování v hotelu a ubytovně není přizpůsobeno dlouhodobému bydlení ani jednotlivců, ani rodin s dětmi a seniory. Proto je potřeba uprchlíky ubytovat do klasického podnájmu, zejména zranitelné skupiny, které využily nabídky ubytování ve výše popsaných ubytovacích zařízeních.

Podle Stanovení o strategických prioritách sociální asistence ze strany krajů, obcí a neziskových organizací by se mělo pomoci přechodu uprchlíků z hromadného bydlení nebo nouzového ubytování do vlastního bydlení [65, s. 15].

Přestěhování uprchlíků závisí na jejich ekonomických možnostech a nabídkách ubytování v bydlišti. Český trh nájemního bydlení se dlouhodobě potýká s problémy – nabídka nájemného bydlení je nedostačující nebo předražená.

V komunikaci s pracovníci sociální služby KOTEC o soudobé situaci s bydlením uprchlíků v Mariánských Lázních zaznělo, že na Mariánskolázeňsku je celkově malý počet volných bytů. Ale jejich služba pomáhá uprchlíkům hledat nové ubytování.

V Tachově je problematika ubytování cizinců v ubytovnách již dlouhodobá a s příchodem nových osob (uprchlíků) se prohlubuje. Město Tachov se ve svém Programu rozvoje města Tachov 2021-2030 o této problematice zmiňuje bez navazujících opatření [91].

Problém: zajištění nouzového ubytování pro uprchlíky.

Způsob řešení: obce oslovily hromadné ubytovací zařízení a své občany ohledně možnosti ubytování uprchlíků. Obce využily vlastní bytový fond pro ubytování uprchlíků.

Komentář k řešení: řešení pomohlo obci v krátké době ubytovat velký počet uprchlíků, ale v první fázi nebyl brán zřetel na financování daného řešení a jeho udržitelnost v dlouhodobém hledisku. Příspěvek za ubytování od státu byl vhodným instrumentem zamezení vzniku “osob bez přístřeší” z řad uprchlíků. Využití ubytovacích kapacit hotelů byla spíše náhoda (nenaplněné kapacity po Covidu-19), než běžný stav při turistických sezonách.

Výzva: zajištění přechodu uprchlíků ubytovaných v nouzovém ubytování do běžného ubytování.

Způsob řešení: ve zkoumaných městech není snaha o řešení tohoto problému v kontextu uprchlíků. Přeubytování leží na samotných uprchlících. Otázkou zůstává kolik dostupného bydlení města mají v první řadě pro své občany.

Humanitární pomoc

V rámci humanitární pomoci postiženým osobám se mimo přístřeší, zdravotní a psychologické péče poskytuje taktéž materiální podpora – potraviny a voda, oblečení, hygienické potřeby, peněžité prostředky [92]. Materiální pomoc je realizována pomocí vytváření potravinových sbírek nebo sbírek věcí (lůžkoviny, oblečení, drogerie, dětské hračky) pro rozdělení mezi osoby v nouzi. Finanční pomoc často má formát veřejných finančních sbírek na předem stanovené konkrétní účely. Po vypuknutí války vznikly celostátní, regionální a místní sbírky pomoci jak pro osoby postižené válkou na území Ukrajiny, tak i pro uprchlíky, kteří přijeli do Česka. Organizace, které zřizovaly materiální

sbírky, následně samy odvážely věci na hranice či dále na Ukrajinu nebo zřizovaly výdejní místa na lokální úrovni. Tyto sbírky na lokální úrovni často vznikaly iniciativou neziskových organizací působících v obcích, kam přicházeli lidé z Ukrajiny, nebo i samotnými obcemi ve spolupráci s neziskovými organizacemi. Spolupráce často spočívala v poskytnutí prostor nutných pro sbírku neziskovými organizacemi.

Otázku poskytnutí humanitární pomoci žádá se zkoumaných obcí nezaznamenala jako kritickou nebo problémovou. Rychlá reakce a solidarita místního obyvatelstva již v první dny pomohla organizaci velkých sbírek. Dále v textu autorka uvádí přehled sbírek pomoci, které vznikly ve zkoumaných obcích.

Město Mariánské Lázně nezřizovalo vlastní finanční sbírku. K důvodu, proč nezřizovat vlastní finanční sbírky ve městě, se vyjadřoval bývalý starosta města: *„Finanční sbírky probíhají skrz celou Českou republiku, ať už je to Člověk v tísni nebo Červený kříž, těch možností je celá řada. I z toho důvodu jsme se rozhodli, že specificky za město Mariánské Lázně nemá význam dělat přímo finanční sbírku“* [71].

Materiální sbírky ve městě byly organizovány dvěma organizacemi – Kemp La Provence a centrem podpory rodiny KOTEC o.p.s.:

„Materiální sbírky v městě jsou dvě. První je od La Provence – tam se shromažďuje materiální pomoc, která je pak distribuována přímo do Ukrajiny na tamní účely. Druhou sbírku zorganizovala organizace KOTEC – tato sbírka je určena přímo pro uprchlíky, kteří se nachází v Mariánských Lázních“ [71].

Materiální sbírka Kemp La Provence vznikla v první den po vypuknutí války. Věci a potraviny ze sbírky byly distribuovány na Ukrajinu do měst Kyjev a Charkov. Materiální sbírka organizace KOTEC, určená pro přijíždějící uprchlíky, vznikla jako jedna centralizovaná sbírka po projednání s jinými místními spolky, farní charitou a následně se starostou města a referentem krizového řízení. Město nabídlo prostory pro sklad této sbírky:

„Oni nám nabídli velký sklad v budově bývalé radnice, tam ta budova je de facto uzavřena pro veřejnost úplně, ale ty místnosti vyhovovaly úplně skvěle, pro sklad to bohatě stačilo, navíc byl březek, topilo se tam, což bylo taky skvělé. A pak jsou tam místnosti ještě vzadu, kde se netopí, takže tam jsme začali dávat potraviny. My jsme byli úplně nadšení z těch prostor“ (pracovnice v sociálních službách, Mariánské Lázně).

Ve městě Tachov byly veškeré sbírky organizovány místními neziskovými organizacemi – Oblastním spolkem Českého červeného kříže Tachov, organizace SmeTu z.s., KOTEC [93].

Ve městě Hořovice byly organizovány materiální sbírky pro uprchlíky a později finanční sbírky pro nákup nedostačujících věcí pro materiální sbírky. Materiální sbírka vznikla na základě spolupráce dvou zastupitelek města a místní občankou Ukrajiny. Město poskytlo prostory pro sklad sbírky v bývalém areálu AVE. Zastupitelky města zajišťovaly provoz sbírky a přijímaly věci od veřejnosti. Veřejnou finanční sbírku pořádal místní spolek Hořovice spolu s odborem sociálních věcí [78].

Výzva: poskytnout nově příchozím uprchlíkům humanitární pomoc.

Způsob řešení: využití pomoci občanů ve městě a spolupráce s místními neziskovými organizacemi pro zajištění chodu sbírky. Ze strany města poskytnutí prostoru pro materiální sbírku.

Umístění dětí do škol a školek

Autorka v tabulce 4 níže uvádí souhrnný přehled vývoje počtu osob do 18 let (dětí) s dočasnou ochranou ve zkoumaných městech podle statistických údajů Ministerstva vnitra. V první měsíc uprchlické vlny děti tvořily téměř 40 % všech osob s dočasnou ochranou přihlášených v daném městě.

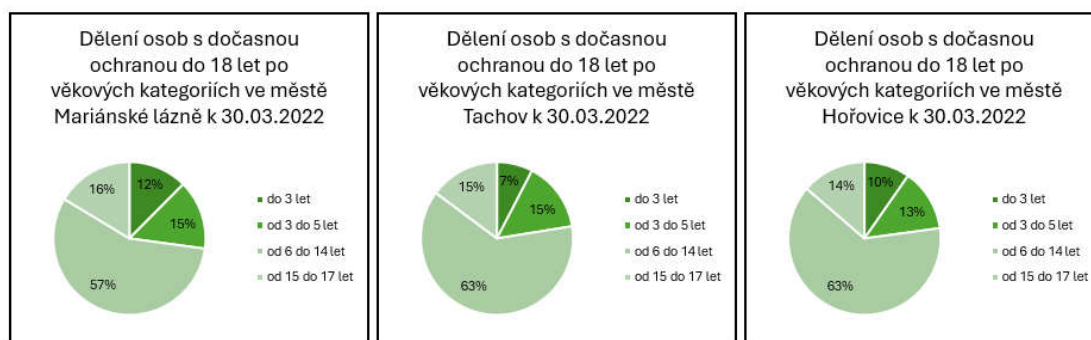
Tabulka 4 Počet osob do 18 let s dočasnou ochranou ve vybraných městech

Název města	Počet osob do 18 let s dočasnou ochranou ve vybraných městech			
	31.3.2022	31.08.2022	30.04.2023	28.08.2023
Mariánské Lázně	409	637	548	580
Tachov	236	331	284	313
Hořovice	175	230	157	181

Zdroj: vlastní zpracování, [42]

Podíl věkových skupin dětí do 3 let, od 3 do 5 let, od 6 do 14 let a od 15 do 17 let je uveden níže na obrázku 3 ve třech grafech pro zkoumané města k 30.03.2022. Nejpočetnější skupina ve všech městech jsou děti od 6 do 14 let. Podíl věkových kategorií byl v časovém období od března 2022 do srpna 2022 konzistentní. Ale počet dětí v uvedených kategoriích se měnil každý měsíc, což tvořilo tlak na školní systém.

Obrázek 3 Dělení osob s dočasnou ochranou do 18 let po věkových kategoriích ve vybraných městech k 30.03.2022

Zdroj: vlastní zpracování, [42]

Povinná školní docházka v České republice trvá 9 let. Povinná školní docházka se podle školského zákona vztahuje na cizince, kteří pobývají na území ČR po dobu delší než 90 dnů. Věková skupina dětí, které musí splňovat povinnou školní docházku, je 6 až 17 let [94].

Všechny tři města se již před únorem 2022 potýkaly s problémem umístění dětí občanů bydlicích na území města do škol kvůli nedostatečným kapacitám v základních školách. Počet nově příchozích dětí cizinců zcela jasně vyvolával ve všech městech otázku, kam a jak děti umístit. Problémy byly nejen v kapacitních možnostech jednotlivých škol, ale také v zatíženosti, nedostatku místa a personálu a jazykové bariéry ze strany žáků a jejich rodičů. Dále také chybějící instrukce a vysvětlení od Ministerstva školství, které vznikaly se zpožděním. Obce mají ze zákona povinnost zajistit možnost vzdělání pro všechny děti, které mají pobyt v obci. Tři zkoumaná města nazvaly školství jednou z problematických oblastí na začátku uprchlické vlny, ale taktéž jednou z výzev, které se s časem podařilo zvládnout. Dále se autorka pokusí o bližší přehled umístění dětí osob s dočasnou ochranou do školek a škol v každém městě.

Ve městě Mariánské Lázně je sedm mateřských škol, čtyři základní školy, jedna základní umělecká škola a tři střední školy.

Bývalý starosta města v dubnu 2022 několikrát ve svých hlášeních o probíhající uprchlické krizi zmiňoval, že aktuální otázkou pro město je školství a práce s dětmi. Taktéž prohlásil, že město je připravené pomáhat s otázkou školství na svém území.

Při rozhovoru s představitelem města Mariánské Lázně téma školství také zaznělo a bylo zařazeno mezi výzvy, s kterými se obec společným úsilím vypořádala. Tato výzva byla složitá první půlrok: *„Nebylo představy o tom, jak a kam umístit tolik žáků, a jak s tím postupovat. Dokonce jsme to poslali i v hlášení kraji, že je to jeden z kritických momentů. Ale postupně s časem se to podařilo dát dohromady a teď to za problém nepovažují“* (zástupce za krizové řízení, Mariánské Lázně).

Kromě kapacitních omezení město také vidělo jako problém nedostatek lidského kapitálu – učitelů a asistentů, kteří by se zabývali ukrajinskými žáky:

„I když zvládneme dát dohromady dostatek prostor, tak zásadní bude nedostatek vyučujících“ [95]

Na území ORP otázku práce s dětmi na sebe převzal DSO Mariánskolázeňsko. Ti ve spolupráci s městem a řediteli škol a místních neziskových organizací vytvořili projekt Vzdělávání na Mariánskolázeňsku – adaptační skupiny Ukrajina [96]. Projekt byl cílen na děti od 3 do 15 let. První skupiny začaly pracovat 19. dubna 2022 a měly za cíl pomoci ukrajinským dětem učit se český jazyk a adaptovat se do nového prostředí. Pro realizaci projektu byla využita pomoc ukrajinských asistentů a psychologů ve třídách. Ve městě byly adaptační skupiny rozmístěny v příspěvkových organizacích zřízených městem – MŠ Úšovice, ZŠ Úšovice, ZŠ JIH, ZUŠ a v knihovně. Dále byly zapojeny jiné organizace ve městě – KOTEC, s.r.o, Rodinné centrum Duháček, z.s., ZŠ Čtyřlístek. Adaptační skupiny byly zřízeny i v okolních obcích ve správním obvodu ORP.

Celkem bylo vytvořeno 20 adaptačních skupin, ve kterých prošlo výukou kolem 300 ukrajinských dětí. V létě bylo vytvořeno 14 adaptačních skupin, které měly navýšené kapacity a sčítalo se v nich kolem 280 dětí. Realizace projektu adaptačních skupin proběhla v dubnu až srpnu 2022.

Zřízení adaptačních skupin bylo dočasným a praktickým řešením, jak zapojit děti do výuky češtiny a pomoci jim se přizpůsobit novým podmínkám. Mezitím školy měly připravovat také začátek nového školního roku, kdy děti cizinců již měly ze zákona povinnou školní docházku a měly být zařazené do škol. Práce odboru školství městského úřadu spočívala v mapování možností umístění dětí do škol na území správního obvodu. Odbor školství prověřoval reálné kapacity škol a připravoval seznam míst v jednotlivých školách.

Vzhledem k nedostatečnému počtu nejen kapacitních možností ve školách, ale taktéž výukových místností, vedoucí odboru školství, 1. místostarosta a referent krizového řízení hledali nové místnosti pro umístění ukrajinských žáků od září 2022. Takto byla domluvena místnost pro jednu třídu v Hotelové škole.

V základní škole Úšovice bylo přijato ve školním roce 2022-2023 kolem 100 ukrajinských žáků [97]. Část žáků byla zapojena do běžných tříd, pro většinu byly vytvořeny homogenní třídy. Obec umístila dané třídy do prostorů pronajatých u jiných organizací – podnik AUTOspektrum 2000 a bývalá budova Karlovy univerzity. Pronájem těchto prostor pro ukrajinské žáky financovala obec. Škola přijala ukrajinskou psycholožku pro práci s ukrajinskými dětmi. Při komunikaci s rodiči využívala pomoc tlumočnicka.

V základní škole JIH byla taky nastavena dodatečná jazyková příprava pro ukrajinské děti. V základní škole Čtyřlístek výuka proběhla v malých třídách, a proto se pomoc s adaptací přijatých dětí cizinců škole dařila.

15 studentů také přijalo k výuce Gymnázium a obchodní akademie. Pro žáky zde byl vytvořen dodatečný projekt pro výuku českého jazyka – Jazykové kurzy pro děti cizinců migrující z Ukrajiny v Karlovarském kraji.

Ve městě Tachov je šest mateřských škol, pět základních škol, gymnázium a střední průmyslová škola.

Místostarostka města Tachov v rozhovoru uvedla, že školství nebylo až takovou výzvou, protože většina uprchlíků, kteří přijeli do města, byli dospělí, a nebylo až tolik dětí.

„Povedlo se realizovat nasazení asistenčních (pedagogů) Ukrajinců v každé škole, kteří obzvlášť pomohli v komunikaci s rodiči dětí. Byl zahájen integrační proces – vytvořily se kurzy jazyka, doučování dětí, letní tábory“ (místostarostka, Tachov).

Statistiky ministerstva vnitra ke dni 31. března 2023 sčítaly ve městě Tachov 236 uprchlíků do 18 let oproti 451 uprchlíkům nad 18 let [42]. Děti do 5 let bylo ve městě 53, tato skupina byla potenciálně v největším ohrožení nezískat místo. Město už dlouhodobě mělo problém se zajištěním míst pro děti předškolního věku ve svých mateřských školách. Místní Dům dětí a mládeže ve spolupráci s městem otevřel adaptační skupiny pro děti od 3 do 5 let, celková kapacita byla 20 osob.

„Díky laskavosti DDM města Tachov budeme zřizovat adaptační skupiny u DDM Tachov pro děti předškolního věku. Pokud by to kapacitně nezvládaly, tak je v záloze připravený náš KAT [Komunitní centrum - pozn. aut.], nabídlo se i městské kulturní středisko, a pomáhá i KOTEC [Kontaktní centrum - pozn. aut.]. Já si myslím, že tu

mimořádnou situaci do června snad zvládneme, a pak se uvidí po prázdninách, jestli nám děti tady zůstanou natrvalo a budeme muset je vzít do trvalého stavu“ [87].

Situace v základních školách podle bývalého vedoucího odboru školství byla řešitelná:

„Už víme, že do našich škol se hlásí hodně dětí, nicméně si myslím, že naše kapacity snad budou na základních školách stačit“ [87]

Podle ředitelů základních škol situace byla složitá:

„Příliv a vzdělávání válečných uprchlíků jsme zvládli jen s enormním nasazením a vypětím všech sil našich pedagogů“ [98].

„Problémem je i nadále adaptace žáků cizinců ve škole, především přizpůsobení se našim pravidlům vzdělávání i chování. Potýkáme se s nechtíví vzdělávat se především u žáků cizinců ukrajinské národnosti. Koncem školního roku na škole působila ukrajinská asistentka, která pomáhala při řešení vzdělávacích i výchovných problémů“ [99].

V základních školách Hornická 1325 a Kostelní 583, jak již bylo zmíněno výše, byly pomocí zřizovatele školy zajištěny ukrajinské asistentky. V obou školách asistentky pomáhaly v komunikaci se zákonnými zástupci dětí a samotnými žáky. Jejich přítomnost prospěla žákům v začleňování do nové společnosti a školy. Obě školy zajistily pro děti bezplatnou dodatečnou jazykovou přípravu.

Ve městě Hořovice je jedna mateřská škola, čtyři základní školy, gymnázium a střední odborná škola.

Respondent z města Hořovice taktéž uvedl otázku školství mezi problémovými oblastmi při řešení krizové situace. Město má jenom několik základních škol, počet příchozích dětí ve věku 6 až 17 let byl k 31. srpnu 2022 183 osob [42].

Ve dvou základních školách v Hořovicích se žáky snažili zapojit do běžných školních tříd. V 1. základní škole před přechodem do vzdělávání ve třídách noví žáci měli posílenou výuku českého jazyka, kde s nimi pracovali v malých skupinách [100]. Do 2. základní školy nastoupilo 45 žáků, s jejich adaptací pomáhali dva ukrajinští pedagogové a dva tlumočníci [101]. Situaci komentoval koordinátor krizového řízení města Hořovice:

„Místní školy jsou již naplněné, proto jsme o umístění dětí do základních a mateřských škol jednali se starosty a řediteli základních škol ORP Hořovice. Systém je nastavený tak, že pokud se nám všechny děti umístit nepodaří, můžeme situaci řešit i s Krajským úřadem Středočeského kraje“ [102, s. 5]

Zajištění povinné školní docházky pro žáky, kteří se z kapacitních důvodů nedostali do škol ve městě, přijala Základní škola T. G. Masaryka ve městě Komárov. Tato škola připravila pro žáky individuální plán s intenzivní výukou českého jazyka.

Pro děti předškolního věku odbor sociálních věcí Městského úřadu Hořovice spolupracoval se střediskem volného času Domeček Hořovice pro vytvoření adaptační skupiny, která pracovala od dubna do srpna 2022.

Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) města Hořovice připravil pro matky, které přijely do Hořovic, speciální setkání a lekce pro pomoc svým dětem zvládnout náročnou situaci. Lektorkami na setkání byly vedoucí sociálního odboru města Hořovice a psychologka.

Výzva: umístění velkého počtu dětí uprchlíků do škol a školek v krátkém čase.

Způsob řešení: zřízení adaptačních skupin a nasazení ukrajinských asistentek a psychologů. Pro toto řešení byla nezbytně nutná komunikace odboru školství, ředitele škol v celém ORP a jiných organizací dotyčných k vzdělání pro monitorování situace a koordinace řešení.

Financování

Jednoznačnou výzvou pro tři zkoumaná města byla otázka financování. Na začátku krizové situace v březnu 2022 ještě nebyly jasně stanoveny nástroje finanční podpory obcí v reakci na migrační vlnu. Veškeré oblasti potřebovaly financování – zajištění ubytování, stravování, navýšení kapacit ve školách, podpora adaptace do místní komunity. Ale v průběhu času se objevily různé dotační tituly od ministerstev a fondů Evropské unie. Náklady za ubytování uprchlíků bylo ubytovatelům hrazeno státem. Avšak jsou položky, které města pro pomoc uprchlíkům hradily z vlastního rozpočtu. Autorka práce pokládala respondentům otázku: bylo zvládnání krizové situace náročné z hlediska financování? Jaké prostředky byly použity?

„Městský úřad pro migranty peníze v ten čas nedostával, proto hradil náklady sám. Například zaplatil za pořízení třídy pro ukrajinské děti v Hotelové škole“ (referent krizového řízení, Mariánské Lázně).

„Veškeré integrační programy byly hrazené dotacemi“ (místostarostka, Tachov).

„Zpočátku to byly sbírky a výhradně soukromé zdroje financování“ (tajemnice bezpečnosti rady, Hořovice).

Změnu názoru ohledně původního strachu z financování uprchlické vlny lze najít v komentáři bývalého starosty města Mariánské Lázně:

„Původní černé scénáře, ve kterých mělo město stravování uprchlíků platit ze svého, se nepotvrdily. Náklady na zvládnutí krize jsou tedy v řádech maximálně stovek tisíc korun a pro město snesitelné, aniž by to ovlivnilo jeho chod a plánované investice. Opravy silnic budou, dotace do sportu a kultury budou. Rekonstrukce veřejného osvětlení bude. Nemusíme z našich plánů nic měnit a rušit investice“ [103].

V této části práce se autorka soustředí na dotace přijaté městy k zvládnutí uprchlické krize.

V dubnu 2022 začaly vznikat první dotační tituly ministerstev a krajů na podporu integračních a vzdělávacích aktivit pro držitele dočasné ochrany. Nejčastějšími příjemci vzniklých dotačních titulů byly kraje, obce a dobrovolné svazky obcí. Projekty, které byly realizované z dotačních titulů, mohly být připravené jak obcemi, tak i organizacemi působící na jejich území. Dotační tituly byly vytvořené, aby podpořily obce a pomohly jim se vypořádat s náklady na zvládnutí uprchlické vlny na jejich území.

Město Mariánské Lázně v roce 2023 dostalo individuální dotace od Karlovarského kraje na projekt zajištění základního vzdělávání ukrajinských dětí v Mariánských Lázních. Účelem poskytnuté dotace ve výši 300 000 Kč bylo pokrytí nákladů spojených se zajištěním základního vzdělávání ukrajinských dětí za rok 2022 [104]. Dotace byla poskytnuta dle veřejnoprávní smlouvy o poskytnutí dotace z rozpočtu Karlovarského kraje č. KK00301/2023 zpětně za rok 2022 v první polovině roku 2023. Dotace byla použita na úhradu nájemného (62 500 Kč bez DPH) a spotřeby energií (224 375 Kč) v budově bývalé školy Ústavu pro jazykovou přípravu Univerzity Karlovy.

Město Mariánské Lázně má v roce 2023 dostat druhou individuální neinvestiční dotaci od Karlovarského kraje na projekt zajištění základního vzdělávání ukrajinských dětí v Mariánských Lázních v roce 2023 [105]. Účel dotace ve výši 2 200 000 Kč je pokrytí nákladů – úhrada nájemného, úhrada spotřeby energií a provozní náklady. Podle veřejnoprávní smlouvy o poskytnutí dotace z rozpočtu Karlovarského kraje č. KK 01278/2023 má být dotace využita městem do 30. května 2024.

Ministerstvo vnitra v roce 2022 vyhlásilo dotační titul Projekty obcí na podporu integrace dočasné ochrany na lokální úrovni 2022. Celkem bylo rozděleno 41 618 976 Kč mezi 64 obcí, případně svazy obcí. Další dotační titul byl také vyhlášen v roce 2023 a 2024.

Město Mariánské Lázně o dotaci uvedenou v předchozím odstavci nežádalo. Ale v regionu o tuto dotaci žádal dobrovolný svazek obcí Mariánskolázeňsko, jíž je město Mariánské Lázně členem. V roce 2022 byla DSO Mariánskolázeňsko poskytnuta dotace ve

výši 900 000 Kč. V rámci projektu Integrace ukrajinských cizinců na Mariánskolázeňsku byl realizován balíček aktivit zaměřených na oblast sociálního poradenství, psychologické podpory a podpory při zapojení do trhu práce včetně jazykové přípravy osob se zdravotnickými a pedagogickými profesemi [106]. V roce 2022 se na projektu podílela také místní nezisková organizace sociálního poradenství KOTEC, o.p.s. DSO Mariánskolázeňsko mělo taktéž projekt Integrace ukrajinských cizinců na Mariánskolázeňsku 2023, ve kterém pokračovalo v poskytování podpory v oblasti integrace a sociokulturní orientace. Celková částka dotace na projekt v roce 2023 byla 700 000 Kč. V roce 2024 projekt pokračuje a požadovaná výše dotace je 957 201 Kč.

Město Tachov za rok 2022 neeviduje čerpání dotace od Ministerstva vnitra na účel integrace cizinců. V roce 2023 byla přijata dotace ve výši 682 793 Kč na projekt Koordinace, preventivní a aktivizační programy pro držitele dočasné ochrany a další skupiny cizinců v Tachově [107]. Tento projekt má za účel koordinaci aktérů, kteří působí ve městě Tachov a poskytují služby cizincům. Dále jsou poskytovány kurzy češtiny a integrační kurzy.

Město Hořovice v roce 2022 dostalo dotace od Ministerstva vnitra na projekt Integrace držitelů dočasné ochrany v Hořovicích v rámci vyhlášeného titulu. Celková částka dotace byla 500 000 Kč. Město Hořovice mělo připraveno pět projektů, z nich čtyři pro děti. Mezi realizované projekty patřila výuka českého jazyku v mateřských a základních školách, letní adaptační skupina a letní příměstský tábor. Posledním velkým projektem bylo zřízení a provozování UA pointů, které slouží k poskytování informací ukrajinským uprchlíkům a pomoci v propojení s jinými organizacemi, které poskytují pomoc a služby v oblasti integrace cizinců. Podle hodnocení Ministerstva vnitra tento projekt v městě Hořovice byl úspěšným a naplnil své cíle – zajištění přenosu informací co největšímu počtu ukrajinských uprchlíků. V hodnocení je uvedeno, že v rámci projektu byla poskytnuta pomoc 800 klientům [34]. Město Hořovice v roce 2023 a 2024 dotace na podporu integrace cizinců od Ministerstva vnitra nečerpalo.

Dotyčné téma k financování je prominutí místních poplatků. Mezi pravomoci obce patří stanovení místních poplatků. Podle Zákona č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, osoby, které nejsou přihlášeny do pobytu v obci, může vznikat poplatková povinnost [108]. Obce mohou taktéž použít institut prominutí místního poplatku v mimořádných situacích. O prominutí místního poplatku rozhoduje obecní úřad, protože vystupuje jako správce poplatku. Ministerstvo financí v reakci na uprchlickou vlnu 4. března 2022 připravilo informační materiál pro obce, které rozhodovaly o použití institutu prominutí místního

poplatku, a taktéž zveřejnilo vzor typového rozhodnutí o prominutí místního poplatku včetně návrhu odůvodnění [109]. Mezi místní poplatky, které se mohly vztahovat na uprchlíky, patří místní poplatek z pobytu, poplatek za psa a poplatek za komunální odpad.

Městský úřad Mariánské Lázně dne 16. března 2022 rozhodl o prominutí místního poplatku za pobyt za rok 2022 občanům Ukrajiny, kteří jsou v kontextu bezpečnostní situace na Ukrajině v ohrožení a přicestovali na území České republiky [110].

Městský úřad Tachov rozhodl dne 21. března 2022 o prominutí místního poplatku za pobyt pro fyzické osoby přicházející z Ukrajiny v důsledku válečného konfliktu. Rozhodnutí o prominutí se vztahovalo na období od 25. února 2022 do 31. prosince 2022 [111]. Dále městský úřad Tachov rozhodl dne 23. března 2022 o prominutí místního poplatku za obecní systém odpadového hospodářství, a to na stejné období jako v případě rozhodnutí o prominutí místního poplatku [112].

Městský úřad Hořovice vydal několik rozhodnutí o prominutí místního poplatku za pobyt, a to vždy za tříměsíční období. První rozhodnutí bylo vydáno dne 06. dubna 2022 za období leden až březen 2022 [113]. Druhé rozhodnutí bylo vydáno dne 14. července 2022 za období duben až červen 2022. Poslední rozhodnutí bylo vydáno dne 3. července 2023 za období duben až červen 2023.

Z výše uvedených informací vyplývá, že ve všech zkoumaných městech bylo rozhodnuto o prominutí místního poplatku za pobyt pro uprchlíky z Ukrajiny jako jeden ze způsobů snížení finanční zátěže těchto osob. Město Tachov taktéž prominulo pro tuto skupinu osob poplatek za systém odpadového hospodářství.

Výzva: pokrytí nákladů spojených s uprchlickou krizí.

Způsoby řešení: hlavním nástrojem je použití dotačních titulů, bez finanční podpory ze strany Ministerstev obce nemají vlastní prostředky na řešení podobných situací.

Komentář k řešení: hlavním omezením v použití dotačních titulů je nutnost vytvářet projekty, které titulům odpovídají. Obce by pro využití dotací v oblasti integrace osob s dočasnou ochranou nebo cizinců potřebovaly pracovníka, který se zabývá danou problematikou.

Informování veřejnosti

Strategie uvádí, že informovanost uprchlíků probíhá nejvíce na lokální úrovni, a proto je důležité, aby se i obce a jiní lokální aktéři podíleli na sdílení aktuálních informací pro uprchlíky.

Obce jako jeden ze způsobů dálkové (online) komunikace s veřejností používají vlastní webové stránky, kde zveřejňují povinné informace podle zákona, a také aktuality v jejich městě. V poslední době se častěji používá mobilní rozhlasová aplikace Munipolis, kde občanům přichází notifikace o aktualitách v jejich městě. Další způsob komunikace je použití sociálních médií jako Facebook, Instagram, YouTube.

Autorkou práce byly prozkoumány webové stránky měst, oficiální Facebook stránky měst a vlastní periodika na předmět informování veřejnosti ohledně krizové situace a postkrizové situace. Časové rozmezí analýzy bylo mezi 24. únorem 2022 až 31. prosincem 2023 pro sekci Aktuality na webových stránkách měst a pro Facebook stránky. Obsah poskytnuté informace byl zhodnocen na předmět dostupnosti pro uprchlíky – překlad do ukrajinštiny, případně ruštiny. Dále také na jakou cílovou skupinu je informace zaměřena – na občany města či uprchlíky. Autorka bere na vědomí omezenost daného zkoumání kvůli možnosti vymazání předešlých informací na různých stránkách města z důvodu jejich případné irelevance.

Představitel z Mariánských Lázní zařazuje informování uprchlíků mezi oblasti, které se podařilo naplnit, a uvádí, že bylo využito všech možných informačních kanálů. Podle slov sociální pracovnice z KOTEC, informování z oficiálních zdrojů města bylo přínosné pro šíření informací mezi obyvatele:

„Samospráva nám pomáhala třeba tím, že my jsme vytvářeli různé akce, a oni nám všechno sdíleli na všechny možné sítě od města, takže to se dávalo do mobilního rozhlasu. Dávali to na stránky města oficiálně. Všechny věci nám pomáhali sdílet nebo kdykoliv se něco změnilo, tak to prostě hned vyhodili. Na jejich Facebook to dávali. Tohle nám dost pomohlo, protože se to rozšířilo mezi ty lidi, najednou ty lidi měli informace, a to je podle nás úplně zásadní, mít ty informace, kam se obrátit, co se tady bude dít, co je tady nového, co je tady pro ně připraveného. Takže oni nám pomohli s takovou velkou kampaní, co se týká informací, pomohli nám hodně dostat informace mezi lidi“ (pracovnice v sociálních službách, Mariánské Lázně).

Ve městě Mariánské Lázně je historie aktualit k dohledání na webové stránce [73]. Mezi 24. únorem 2022 a 30. březnem 2022 bylo zveřejněno dvanáct příspěvků souvisejících s krizovou situací (z 33 celkově zveřejněných za uvedené období). Hlavní cílovou skupinou šesti z dvanácti dopisů byli uprchlíci. Byly sdíleny informační letáky od Ministerstva vnitra, telefonní čísla ve sféře zdravotnictví a informace o provozu KACPU. Dále informace lokálního působení – materiální sbírka ve městě a pozvánka na setkání ohledně zápisu dětí

cizinců do škol. Další aktuality se týkaly spíše občanů, například informování o veřejném zasedání komise sociálních věcí a zdravotnictví. V dubnu 2022 bylo zveřejněno deset příspěvků souvisejících s krizovou situací. Polovina příspěvků byla cílená na občany města a informovala o možnosti dostat příspěvek na solidární domácnost, pokud osoba ubytovala uprchlíky u sebe doma. Druhá půlka příspěvku byla cílená na uprchlíky – informovala o možnostech materiální, sociální, psychologické pomoci. Od května 2022 do konce roku 2022 bylo zveřejněno ještě jedenáct příspěvků, deset z nichž bylo primárně cíleno na uprchlíky - informace o sociálním poradenství ve městě. V roce 2023 bylo pět příspěvků, dva z nichž byly o poskytnutí dotace od kraje na úhradu nájemného a energií při zajištění vzdělávání ukrajinských dětí. Téměř každý příspěvek cílený na uprchlíky měl ukrajinský překlad.

Město má na své webové stránce v oddílu Aktuálně sekci Ukrajina, kde jsou informace ohledně informačních linek různých resortů, sbírek, zdravotnické péče [114]. Tato stránka potřebuje revizi, obsahuje zastaralé informace, velký počet odkazů již nefunguje.

Na Facebook stránce města Mariánské Lázně často byly informace duplikované z webové stránky [115]. Bývalý starosta města Mariánské Lázně každý měsíc zveřejňoval na Facebook stránce města rozhovor „Káva se starostou“, kde poskytoval informace ohledně provedené a budoucí práce v městě. Součástí rozhovoru bylo také informování o krizových situacích – statistické údaje, provedené opatření. Praxe byla zavedena v čase krize Covid-19, a pokračovala v březnu až září 2022 při zvýšených uprchlických tocích ve městě. Taktéž bylo několik příspěvků s vysvětlením občanům, jaké rozhodnutí a činnosti byly přijaty městem, a uklidnění ohledně problematických témat, například zápis dětí do školek.

Město Tachov do listopadu 2022 nepoužívalo aktivně sekci Aktuality na své webové stránce, za rok 2022 nebyla v této sekci zveřejněna žádná informace pro uprchlíky. V roce 2023 byly dva příspěvky pro uprchlíky ohledně nových změn v legislativě, publikované ve dvou jazycích – čeština a ukrajinština. Mobilní rozhlas ve městě byl spuštěn v březnu 2023.

Na webu města ale je sekce „Допомога Україні“ (Pomoc pro Ukrajinu), která je přístupná hned na titulní stránce. Tato sekce je na úrovni sekcí Rozpočet města, Povinné informace, Vyhlášky a nařízení. V sekci zveřejněné informace jsou v ukrajinštině, případně ruštině. Sekce potřebuje revizi vzhledem k některým zastaralým informacím [76].

Více aktivním informačním kanálem v případě města Tachov byla oficiální Facebook stránka. Tam město zveřejňovalo informace ohledně zápisu dětí do škol, a od léta 2022 o

možnostech využití služeb Centra pro pomoc uprchlíkům, které bylo zřízeno místní pobočkou Člověka v tísní [116].

Ve městě Tachov veřejná komunikace o průběhu krize a činnosti města vůči občanům nebyla nalezena na žádné z oficiálních stránek v online prostředí.

Na webové stránce města Hořovice v sekci Aktuality není k dohledání archiv příspěvků. Autorka našla archiv příspěvku, který se nazýval Pomoc Ukrajině, pomocí vyhledávání na webové stránce [78]. Celkem sekce sčítá 46 příspěvků, z nichž 28 bylo zveřejněno v březnu 2022. V příspěvcích byly poskytnuty nutné informace ohledně všech nabídek pomoci ve Středočeském kraji a v Hořovicích. Dále většina příspěvků byla cílena na občany Hořovic s vysvětlením, jaká pomoc je nutná (materiální sbírka), co dělá město a jaké jsou možnosti pomoci občanům Ukrajiny. Další skupinu příspěvků tvořily informace pro specialisty v oblasti sociálního poradenství a školství. Vzhledem k cílové skupině byly příspěvky většinou v českém jazyce.

Na Facebook stránce města Hořovice byly základní informace o probíhající sbírce a odkazování na služby KACPU Středočeského kraje.

Ve městě Hořovice regulární informování veřejnosti o průběhu krizové situace a činnosti města nebylo nalezeno. Avšak ještě v akutní fázi krize byl jeden příspěvek o přímé pomoci Hořovic umístěn na webovou stránku.

V březnu 2024 autorka práce navštívila zkoumaná města a zjišťoval, zda se v dnešní době lze dozvědět o aktivitách nebo službách pro osoby s dočasnou ochranou z úředních desek místních úřadů a škol. Ve městě Mariánské lázně jsou odbory Městského úřadu rozmístěné v různých budovách po celém městě. Hlavní budova je na adrese Příčná 647/3, 353 01 Mariánské Lázně 1. Na úřední desce byl vyvěšen leták od organizace KOTEC, která poskytuje sociální a poradenské služby osobám s dočasnou ochranou ve městě. Na elektronické úřední desce je otevřena celá webová stránka města, kde, jak už bylo uvedeno výše, existuje samostatná stránka Pomoc Ukrajině. Leták byl také umístěn na dveřích budovy, kde sídlí Odbor školství. Vedle vchodu Odboru sociálních věcí žádné letáky nebo informace pro osoby s dočasnou ochranou nebyly. Na deskách umístěných vedle vchodu škol (Ušovice, JIH, Střední) a Domu dětí a mládeže také nebyly žádné letáky nebo informace.

Samotná organizace KOTEC sídlí v kancelářské budově na ulici Nádražní, hned u hlavního nádraží města. Leták s poskytovanými službami organizace nebyl na první pohled k nalezení, byl umístěn na okně, ke kterému byl omezený přístup.

Ve městě Tachov je městský úřad umístěn na adrese Hornická 1695, 347 01 Tachov 1. Na elektronické úřední desce je přístupná webová stránka města, kde lze jednoduše dostat ke stránce Pomoc Ukrajině. Na jiné desce byly umístěny letáky různých akcí. Na deskách u škol a Domu dětí a mládeže není umístěna žádná informace.

Ve městě Hořovice Centrum pro integraci cizinců sídlí v budově městského úřadu, proto je na vchodu do budovy umístěn informační leták o Poradenském místě pro cizince. Elektronická deska vedle vchodu do budovy poskytuje informace z úřední desky města, není tam možnost otevřít webovou stránku města. Na deskách u škol není umístěna žádná informace.

Výzva: informování uprchlíků a občanů o možnostech pomoci.

Způsob řešení: využití všech oficiálních stránek města v online prostředí, překlad textů do jazyku srozumitelného uprchlíkům.

Dobrou praxí lze nazvat komunikace bývalého starosty města Mariánské Lázně ohledně průběhu krizové situace ve městě a informování o hlavních činnostech.

Spolupráce s jinými orgány a neziskovými organizacemi ve městě

Pro zvládání krizových situací je spolupráce důležitým aspektem. V rozhovorech se autorka dotazovala představitelů měst ohledně spolupráce s jinými organizacemi, obcemi či s krajem. Ve městech byla spolupráce nastavena dobře mezi obcí ve správním obvodu a krajem. V případě neziskových organizací jen ve městě Tachov nebyla aktivní spolupráce. Dále jsou uvedeny odpovědi na vybrané dotazy.

Obracej se obce ve vašem správním obvodu na vás nebo vy na tyto obce ohledně pomoci s řešením nějakých problémů souvisejících s uprchlickou vlnou?

„V správním obvodu ORP je 13 obcí. Část z nich se obracely s pomocí, ve většině šlo o ubytování. Malé obce se obracely i s tím, kam umístit děti do školy, velké obce se s tím mohly uspořádat lépe, protože mají vlastní školní zařízení“ (referent krizového řízení, Mariánské Lázně).

„Dvakrát do roku máme schůzky o tom, jak se vyvíjí situace“ (místostarostka, Tachov).

„Ano, konzultovali jsme problémy průběžně emailem, telefonicky i osobně“ (tajemnice bezpečnostní rady, Hořovice).

Obracej se na vás neziskové organizace nebo vy na ně? Jak probíhala spolupráce?

„Ve městě je organizace KOTEC, centrum podpory, které obec poskytla zázemí a dotace. Organizace zajišťovala sociální a humanitární pomoc uprchlíkům. Tato organizace byla a je hlavním partnerem“ (referent krizového řízení, Mariánské Lázně).

V případě města Tachov je třeba uvést, že místostarostka, se kterou probíhal rozhovor, v období březen 2022 až listopad 2022 pracovala v neziskové organizaci Člověk v tísni v Tachově. Ještě v červnu 2022 zmiňovala, že se vedení města neúčastní kulatých stolů ohledně uprchlické situace. Při uprchlické vlně podle jejího názoru iniciativa vznikala spíše od neziskových organizací nahoru a z úrovně státu dolů, ale je potřeba, aby se neduplikovaly aktivity, a to může koordinovat obec. Situace se změnila po jejím příchodu do vedení města. O dobré koordinaci a propojenosti všech aktérů na Tachovsku se zmiňovala v rozhovoru pracovnice sociálních služeb KOTEC z Mariánských Lázní:

„Podle mého názoru je tam lepší koordinace všech služeb, koordinace, že opravdu si volají, když potřebuji něco vyřídit, není tam, že se nedovoláte dva dny na úřad a podobně. Prostě tam kooperují všichni mnohem líp než tady“ (pracovnice v sociálních službách, Mariánské Lázně).

Jak probíhala spolupráce s krajem?

„Spolupráci s krajem v oblasti krizového řízení hodnotím jako nadstandardně dobrou, byli v režimu permanentní pohotovosti. Krizová komunikace (hlášení) byly posílány kraji jednou denně, a vždy byla rychlá reakce a přání vyhovět. Kontaktovali telefonem a emailem. Tato praktika komunikace s krajem pro případy krizové situace byla dobře vypracována v čas předchozí krize Covid-19 v letech 2020-2022. Jinak se řeší případ od případu“ (referent krizového řízení, Mariánské Lázně).

„Na začátku byl krizový štáb, který komunikoval s krajem, odtud šly první úkoly na ORP. Ale Plzeňský kraj nemá vlastního koordinátora integrace“ (místostarostka, Tachov).

Integrace

Právní úprava postavení migrantů a uprchlíků, stejně jako jejich následující integrace do společnosti, leží v působnosti Ministerstva vnitra, jak již bylo zmíněno výše. I když se v oblasti právní úpravy ani kraje, ani obce podílet nemůžou, v otázkách integrace ano. Jednou z nedílných součástí integrace je začleňování cizinců, a to způsobem pomoci s výukou jazyku, informováním a poradenskými službami. Rozvoj sociálních služeb v kraji a obci může, ale nemusí, zahrnovat rozvoj služeb poskytovaných cizincům. Níže je uveden přehled o cizincích a jejich integraci v základních strategických dokumentech krajů, v kterých se nachází zkoumané obce – Karlovarský kraj, Plzeňský kraj a Středočeský kraj. Mezi

prozkoumané dokumenty patří Programy rozvoje kraje, Akční plány rozvoje sociálních služeb, Akční plány rozvoje vzdělání a taky Koncepte prevence kriminality. Analýza těchto dokumentů napomáhá zjistit, zda ve vybraných krajích před vypuknutím uprchlické vlny již byl zájem o přijímání a začleňování cizinců na svém území. Dále jsou prozkoumány také strategické dokumenty obce.

Po analýze strategických dokumentů Karlovarského kraje lze říct, že v minulosti nebyly zmínky o integraci cizinců na území Karlovarského kraje, přestože počet cizinců v kraji je poměrně vysoký. Teprve v nejnovějším Akčním plánu rozvoje sociálních služeb na rok 2024 se objevil nový dílčí cíl na podporu etnických nebo národnostních menšin, cizinců a uprchlíků [117, s. 18]. Tento cíl předpokládá řád činností, který by napomohl používat systém podpory, který by měl obcím poskytovat pomoc s integrací cizinců.

Město Mariánské Lázně ve svých strategických dokumentech k otázce integrace cizinců ani v minulosti, ani nyní poznámky nemá. Navíc město nemá strategické dokumenty o rozvoji sociálních služeb na svém území.

Program rozvoje Plzeňského kraje 2014+ a 2022+ ukazuje již dlouhodobý zájem o přilákání zahraničních odborníků do regionu. V roce 2014 program rozvoje uvádí: „*Má-li zahraniční migrace skutečně přispět k omezení ztráty pracovních sil v kraji, je nutné zajistit stabilitu imigrantů, tedy je těsněji integrovat s většinou společnosti*“ [118, s. 58]. Dále mezi opatření v oblasti integrace cizinců tento program uvádí jazykovou přípravu a rozvoj poradenských služeb. Oba programy se však zaměřují na zahraniční odborné pracovníky, kteří mají vyšší kvalifikace, ale v kraji je dlouhodobě velký počet cizinců nižší kvalifikace.

Akční plán rozvoje sociálních služeb Plzeňského kraje na rok 2024 zahrnuje podporu stávajících nebo nových služeb odborného sociálního poradenství v oblasti cizinecké problematiky na území tří ORP – Plzeň, Stříbro, Tachov [119, s. 9]. Pro tyto ORP také bude rozšířen terénní program pro cílovou skupinu cizinců. Stejně průběžné opatření je uvedeno i v předchozím akčním plánu na rok 2022. Tato informace naznačuje, že v uvedených ORP Plzeňského kraje je již delší dobu zájem a snaha podporovat cizince.

Krajský akční plán rozvoje vzdělávání v Plzeňském kraji na rok 2020-2022 stanovil jedním z cílů se střední prioritou podpořit školy při začleňování a vzdělávání dětí a žáků cizinců. Důvodem bylo to, že v kraji dlouhodobě přibývají cizinci a je potřeba aktivně zapojovat jejich děti do společnosti. Akční plán pro rok 2023 i nadále má podobný cíl ohledně podpory škol v oblasti vzdělávání dětí s odlišným mateřským jazykem, který mezi činnosti uvádí i osvětu rodičů, nejen dětí. [120, str. 4].

Jak je patrné z prozkoumaných strategických dokumentů Plzeňského kraje, je zde dlouhodobý zájem o podporu cizinců, kteří se nachází na jejich území, a to jak se strany sociálního poradenství, tak i vzdělávání.

Město Tachov ve svém Programu rozvoje města Tachov 2021-2030 uvádí informaci o cizincích jen statistickou. Jiné zmínky o cizincích jsou ve výsledcích dotazníkových šetření mezi občany. Z šetření vyplývá, že postoje k cizincům jsou ve městě poměrně negativní [91].

Ve Strategii rozvoje územního obvodu Středočeského kraje na období 2019-2024 mezi slabé stránky, které z úrovně kraje nelze řešit, patřila „nedostatečná integrace nově přichozích pracovníků cizinců do místních komunit“ [121, s. 7].

Analýza potřeb na území Středočeského kraje věnuje celou kapitolu vzdělávání žáků z odlišného kulturního prostředí a žáků s odlišným mateřským jazykem. K těmto dvěma skupinám patří děti uprchlíků. Analýza uvádí, že jedním z klíčových aspektů podpory a začleňování těchto žáků je vlastní motivace škol a pedagogů [122, s. 91]. Dále také to, že zatím neexistuje systémový přístup k začleňování těchto skupin dětí do škol a chybí nastavená jazyková příprava. Pomoc s jazykovou přípravou často leží na mimoškolních organizacích.

Ve městě Hořovice byl strategický plán připraven v roce 2008 bez zmínek o cizincích. Nicméně ve městě od roku 2018 pracuje pobočka Centra pro integraci cizinců.

Z analýzy plyne, že ještě před příchodem uprchlíků ve městech z vládní úrovně nebylo uvažováno o integraci cizinců na jejich území. Cizinci byly vnímány spíše jako existující skupina, která se o sebe postará sama. Nelze říci, že se tato situace kardinálně změnila ve městech Mariánské Lázně a Hořovice po příchodu uprchlíků a ukončení aktivní fáze krize. Projekt integrace osob s dočasnou ochranou ve městě Hořovice byl přímou reakcí na velký počet přichozích osob, zejména dětí. Ve městě Tachov se zájem o integraci uprchlíků a cizinců razantně změnil po komunálních volbách 2022. Hned v roce 2023 začala realizace projektu Integrace cizinců, byli osloveni představitelé lokálních podniků a seznámeni s cizineckou problematikou v Tachově. Podle slov místostarostky je důležité vzdělání cizinců v oblasti vykořisťování, odpadového hospodářství, jejich zapojení do sociálního života. Taktéž v rozhovoru zazněly limitující faktory, například u skupiny uprchlíků:

- složité nastavení kanálů komunikace;
- není jasná vize s jejich pobytovým statutem po ukončení dočasné ochrany;

- malá zapojenost samotných uprchlíků, například na přednášku o vykořisťování v práci přišlo málo osob, ale toto téma je důležité v regionu, kde pracuje spousta agenturních organizací.

Otázkou role obcí v procesu integrace cizinců se zabývá v disertační práci autorka Eva Dohnalová. Jeden z faktorů, které podle ní podporují proaktivní přístup měst k integraci, je existence pracovní pozice, která se zabývá otázkami cizinců a jejich integrace [123, s. 150]. V případě města Tachov již existuje koordinátorka projektu Integrace cizinců, která má mimo jiné na starosti pravidelná setkání se všemi aktéry v oblasti integrace.

Lidské zdroje

Ve městě Mariánské Lázně pracovníci městského úřadu, kteří byli zapojeni k řešení uprchlické vlny, byli vedoucí odboru školství, referent krizového řízení, vedoucí odboru kultury, lázeňství, cestovního ruchu a UNESCO. Aktivně se účastnil řešení starosta, který to má povinné i z krizového zákona. Podle slov pracovnice sociálních služeb KOTEC odbor sociálních věcí nebyl zapojen mimo své běžné práce.

Ve městě Tachov v akutní fázi krize byl k řešení zapojen starosta a vedoucí odboru školství. Ve městě Hořovice situaci řešila pracovní skupina starosty, složená z pracovníka krizového řízení, pracovníků sociálního odboru a dvou angažovaných zastupitelek města.

Legislativní změny a opatření

Podle slov představitele města Mariánské Lázně město dostávalo informace o nových změnách „*extrémně rychle, ale nebyla dotažena proveditelnost*“ (referent krizového řízení, Mariánské Lázně). V této problematice také zmiňuje úlohu státu, nutnost a nezbytnost centrálního řízení do budoucna při podobných krizových situacích, protože v čas uprchlické krize v roce 2022 se angažoval velký počet různých subjektů a nebyla v tom jednotnost.

5.3. Porovnání přístupů obcí k zvládnutí uprchlické vlny na jejich území

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, krizovou situaci, která vznikla v důsledku uprchlické vlny v březnu 2022, lze rozdělit do několika fází. První fáze do 30 dnů byla charakterizována velkým a rychle narůstajícím počtem osob, které přijely do České republiky a hledaly bezpečí. V první fázi se narychlo vytvářely způsoby pomoci, a to jak na státní, tak i na lokální úrovni. Zřízení Krajských asistenčních center pomoci Ukrajině ve všech krajích bylo krokem centralizované a konsolidované pomoci uprchlíkům. V KACPU přicházející osoba vyřešila otázku pobytového oprávnění a zdravotního pojištění. Byly

poskytovány informace o možnostech práce (propojenost s úřadem práce), o možnostech ubytování, a případně další poradenské otázky. První KACPU se otevřely 1. března 2022.

První uprchlíky Česká republika začala přijímat dříve, než se otevřely KACPU, a to hned od 24. února 2022. Občané Ukrajiny mají bezvízový režim a mohou 90 dní legálně pobývat v České republice (bez možnosti pracovat), proto při začátku války přijížděly do ČR přes otevřenou hranici. Charakteristickou pro toto období byla solidarita české společnosti a příjem uprchlíků u sebe doma nebo místech hromadného ubytování. Dále rychlé vytváření humanitárních sbírek. Proto byla nezbytně nutná reakce obcí a měst v prvních dnech od začátku války, aby měly přehled o tom, jaká je situace na jejich území, a připojily se nebo zkoordinovaly vzniklou pomoc.

Přístup vybraných obcí k problematice pomoci přijíždějícím osobám z Ukrajiny v prvních 30 dnech krizové situace lze charakterizovat jako vstřícný, solidární a zodpovědný. Dvě ze tří obcí hodnotily první fázi jako krizovou – nebylo předchozích zkušeností, ale bylo zřejmé, že je „*nutné pomáhat lidem v bídě*“ (tajemnice bezpečnosti rady, Hořovice). Ve třech zkoumaných obcích se zapojil k řízení starosta města a několik dalších pracovníků – referent nebo vedoucí odboru krizového řízení, vedoucí odboru školství, a případně odboru sociálních věcí. Dále také jednotliví zastupitelé města.

Ve městech Mariánské Lázně a Tachov hlavní roli v poskytování pomoci uprchlíkům zastoupily neziskové organizace působící na území města. Městský úřad Mariánské Lázně podporoval práce neziskových organizací – poskytl prostory pro sklad humanitární sbírky nebo propagoval informační letáky přes své oficiální kanály komunikace. Ve městě Tachov však zazněla kritika od neziskových organizací, že město by se mělo více zapojit a účastnit se pořádaných kulatých stolů [79]. Ve městě Hořovice aktivity vznikaly často z iniciativy místostarostky a dvou zastupitelek města zapojených do procesu zvládnání uprchlické vlny.

Města plnila své povinnosti uložené kraji a státem v rámci krizového řízení – vytvořily krátkodobé nouzové ubytování. Ve všech městech ve sportovních halách vytvořily dočasné nouzové přístřeší (přípravená lehátka, matrace, postele).

Starosta města Mariánské Lázně vedl otevřenou komunikaci na Facebook stránce města ohledně probíhající situace, výzev, se kterými se setkávají, a krocích, které město dělá a může dělat k zvládnání vzniklé situace. Ve městech Hořovice a Tachov podobné informování chybělo.

Ve druhé fázi od 30 do 180 dnů nadále přijížděly další osoby z Ukrajiny, ale postupně v průběhu několika měsíců. Počet osob s dočasnou ochranou ve městech se zvyšoval a k 30.

září 2022 sčítal dvakrát tolik jako ke 31. březnu 2022. V létě 2022 část osob s dočasnou ochranou odjížděla zpátky na Ukrajinu nebo do jiného státu. Jiné osoby s dočasnou ochranou se přestěhovaly v mezích České republiky pro účel lepšího hledání práce či zajištěného ubytování.

Přístup zkoumaných obcí Mariánské Lázně a Hořovice ve druhé fázi byl nadále aktivní a reagoval na vznikající výzvu v oblasti školství. Přístup vedení města Tachov byl spíše pasivní. Nejvíce zatížené byly odbory školství, které řešily otázku umístění dětí do školních zařízení, zapojení asistentek a vyhledávání míst, kde zřídit nové třídy. Sociálně-humanitární pomoc poskytly neziskové organizace působící ve městě, v případě města Tachov nezisková organizace Člověk v tísní „*suplovala město a stát a koordinovala veškerou pomoc ve městě*“ [79].

Ve třetí fázi od 180 do 360 dní se nadále zvyšoval počet osob s dočasnou ochranou, vrchol byl k 31. březnu 2023, kdy ve městě Mariánské Lázně evidovali 2 486 osob s dočasnou ochranou, v Tachově 2 047 a v Hořovicích 907.

Přístup měst Mariánské Lázně a Hořovice v této poslední fázi lze popsat jako odtahitý. Žádné z měst nevytvářelo vlastní vize nebo aktivity k integraci cizinců na svém území. V dlouhodobém hledisku je pro obě města důležité naplňovat požadavky kraje nebo státu v této oblasti. Integrace je primárně v rukou Ministerstva vnitra a Regionálních integračních center. V obou městech jsou organizace, které se zabývají integrací cizinců. Ve městě Mariánské Lázně je to KOTEC, která rozšířila své působení na oblast integrace uprchlíků a cizinců v průběhu uprchlické vlny. Ve městě Hořovice je to nestátní nezisková organizace Centrum pro integraci cizinců. Podle představitelů obou měst situace s uprchlíky je již stabilizována, uprchlíci se zapojili do běžného života. Představitelé měst ke zmíněné problematice uvedli:

„Válečným uprchlíkům je třeba pomáhat, to je bez debat. Druhá věc je, jak velké množství příchodích může malé město absorbovat.“ (tajemnice bezpečnostní rady, Hořovice).

„Města částečný podíl na vývoji mají, ale ti lidé [uprchlíci - pozn. autora] jsou přizpůsobiví a nemají snahu dělat problémy“ (referent krizového řízení, Mariánské Lázně).

Názor pracovnice sociálních služeb KOTEC ve městě Mariánské Lázně se liší, ona zastává myšlenku, že město by se mělo více zapojovat k procesu integrace, obzvláště v otázce propojení veřejnosti se skupinou uprchlíků.

Jiný přístup má město Tachov, které na sebe vzalo roli koordinátora integračních aktivit ve městě. Město Tachov vidí v integraci cizinců velkou příležitost, zejména pro rozvoj zdravotnictví nebo školství, a proto usiluje o to, aby osoby, které přijely, chtěly zůstat a byly aktivně zapojeny do života ve městě. Město připravilo již několik Tachovských Business Fórum, kde mimo jiné se řešila problematika integrace cizinců na lokální úrovni s představiteli velkých a malých podniků, a široké veřejnosti. Tato změna v přístupu města Tachov přímo souvisí s politickou změnou po komunálních volbách v říjnu 2022. Nová místostarostka za podpory starosty a zastupitele města aktivně vznáší otázku integrace. Podle jejího názoru město může být iniciátorem a koordinátorem integračních aktivit pro cizince na své lokální úrovni, má k tomu rozpočet, který přispívá ke kontinuální podpoře projektů, která může chybět například v neziskovém sektoru, kde velká část financí jde z dotačních titulů.

6. Závěr

Záměrem této diplomové práce byla problematika řešení uprchlické vlny z Ukrajiny na lokální úrovni, konkrétně na úrovni obcí.

V kontextu krizového řízení je situace, kdy na území ČR dojde k zvýšenému migračnímu nebo uprchlickému toku, úloha obce spíše podpůrná. Obce se mohou podílet na humanitární pomoci nebo hledání ubytování. V kontextu integrace cizinců jsou obce mezi prvními, kdo přichází do styku s cizinci v běžném životě, a měly by vytvářet podmínky k společnému soužití svých občanů a cizinců na svém území. Avšak v rámci integrační politiky se mohou, ale nemusí zapojovat do integračních procesů.

V důsledku těchto zjištění autorka této práce hledala odpovědi na následující otázky:

Jak představitelé vybraných obcí s rozšířenou působností hodnotí situaci s uprchlickou vlnou na svém území?

Jak vybrané obce s rozšířenou působností reagovaly na uprchlickou vlnu z Ukrajiny na svém území?

Práce se soustředila na tři města nacházející se v různých krajích. Ve všech zvolených městech poměr přijatých uprchlíků k počtu obyvatelstva města přesáhl 10 % - Mariánské Lázně, Tachov a Hořovice.

V rámci práce bylo zjištěno, že při zvýšených uprchlických tocích v roce 2022 musely obce řešit více problémů, než se předpokládalo. Tři zkoumaná města byla aktivně zapojená od prvních dnů k pomoci uprchlíkům na svém území. Ve dvou ze tří měst představitelé hodnotili začátek příchodu uprchlíků jako kritickou situaci. Ve třetím městě, zejména z důvodu menšího tlaku na zajištění ubytování pro příchozí osoby, byla situace méně kritickou. Ve všech městech je v dnešní době situace stabilizovaná.

Hlavní výzvy, které řešily zkoumaná města, byly ubytování uprchlíků, umístění dětí do škol a školek a financování. Lze říct, že se všem městům podařilo vyřešit tyto výzvy v nouzové fázi krize díky společnému úsilí, avšak otázka dlouhodobého bydlení uprchlíků nadále zůstává aktuální v Mariánských Lázních s omezenými možnostmi nájemného bydlení a v Tachově, kde velké množství uprchlíků a jiných cizinců bydlí v ubytovnách.

Mezi další problémové oblasti patřil také nedostatek lidských zdrojů, nastavení kanálu komunikace s uprchlíky a změna reakce obyvatelstva. Integraci uprchlíků a jiných cizinců považuje za výzvu město Tachov, kde ji po změně zastupitelstva ve komunálních volbách 2022 začali aktivně řešit, koordinovat projekt integrace a snaží se zapojovat lokální

podnikatele. Ještě před uprchlickou vlnou na území města bydlel velký počet cizinců, ale o jejich integraci do místní společnosti se na úrovni města neuvažovalo. Nové vedení však vidí v jejich zapojení příležitosti pro rozvoj města.

Přístup obcí k řešení uprchlické vlny na jejich území nebyl závislý na velikosti obce, počtu obyvatelstva nebo předchozích zkušenostech s prací s cizinci. V prvních dvou fázích krize reakce obcí byla odpovídající celkové náladě ve společnosti – všichni projevíli velkou solidaritu a vstřícnost k uprchlíkům z Ukrajiny. Ve třetí fázi ve zkoumaných městech došlo k návratu do běžného stavu a uprchlická vlna se stala impulsem jen pro jedno ze tří měst pro aktivní zapojení a vytváření integračních projektů.

7. Seznam použitých zdrojů

1. ANTUŠÁK, E. 2009. *Krizový management. Hrozby – krize – příležitosti*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 396 s. ISBN 978-80-7357-488-8.
2. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).
3. REKTOŘÍK, J. a kol. 2004. *Krizový management ve veřejné správě: teorie a praxe*. Praha: Ekopress, 249 s. ISBN 80-86119-83-1.
4. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.
5. VANÍČEK, J. a kol. 2006. *Právní úprava krizového řízení v ČR: vybrané problémy právní teorie i praxe*. Praha: Eurolex Bohemia, 402 s. ISBN 80-86861-69-4.
6. MINISTERSTVO VNITRA ČR, 2016. *Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu*. [online]. (PDF). [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/terminologicky-slovník-mv-verze-ke-stazeni.aspx>
7. MINISTERSTVO VNITRA ČR, 2015. *Analýza hrozeb pro Českou republiku* [online]. (PDF). [cit. 2024-02-03]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/mv/strategie/analýza-hrozeb-pro-ceskou-republiku-2015>
8. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
9. Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.
10. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. *Právní rámec krizového řízení* [online]. [cit. 2024-02-04]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/pravni-ramec-krizoveho-rizeni.aspx>
11. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Slovníček pojmů*. [online]. [cit. 2024-02-04]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovníček-pojmu.aspx>
12. EVROPSKÝ PARLAMENT, 2023. *Migrace: Proč lidé opouštějí své domovy?* [online]. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/topics/cs/article/20200624STO81906/migrace-proc-lide-opoustejji-sve-domovy>

13. PORSCHE, S. 2019. *Kulturní, historické a sociální souvislosti migrace*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. 92 s. ISBN 978-80-7394-751-4.
14. KOUDELKA, J. 2018. *Imigrace a liberalismus: dopady migrace, teorie a možná řešení*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. Politologická řada, 218 s. ISBN 978-80-7325-454-4.
15. INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION. *About migration* [online]. [cit. 2024-04-17]. Dostupné z: <https://www.iom.int/about-migration>
16. Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů.
17. UNHCR. *The 1951 Refugee Convention* [online]. (PDF). [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://www.unhcr.org/media/convention-and-protocol-relating-status-refugees>
18. UNITED NATIONS. *Definitions* [online]. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://refugeesmigrants.un.org/definitions>
19. Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu).
20. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Průběh správního řízení o udělení mezinárodní ochrany*. [online]. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/podrobnejsi-informace-o-prubehu-spravniho-rizeni-o-udeleni-mezinarodni-ochrany.aspx>
21. Směrnice Rady 2001/55/ES ze dne 20. července 2001 o minimálních normách pro poskytování dočasné ochrany v případě hromadného přílivu vysídlených osob a o opatřeních k zajištění rovnováhy mezi členskými státy při vynakládání úsilí v souvislosti s přijetím těchto osob a s následky z toho plynoucími.
22. EUROPEAN COMMISSION. *Statistics on migration to Europe* [online]. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_en
23. EUROSTAT. *First permits by reason, length of validity and citizenship*. [online]. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: https://doi.org/10.2908/MIGR_RESFIRST
24. MINISTERSTVO VNITRA ČR, 2022. *Roční zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců v České republice za roky 2001-2021*. [online]. (PDF). [cit.

- 2024-03-17]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/rocni-zpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace-cizincu-v-ceske-republice-za-roky-2001-2021.aspx>
25. ČSÚ, 2022. *Cizinci v ČR - 2021*. [online]. (PDF). [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cizinci-v-cr-2021#>
26. WARD, C., KENNEDY, A., 1999. The measurement of sociocultural adaptation. *International Journal of Intercultural Relations*, 23(4): 659-677. [https://doi.org/10.1016/S0147-1767\(99\)00014-0](https://doi.org/10.1016/S0147-1767(99)00014-0)
27. BUDYTA-BUDZYŃSKA, M., 2011. Chapter 3 Adaptation, integration, assimilation – an attempt at a theoretical approach. In: *Integration or assimilation? Strategies of becoming a member of a new community: case of Polish immigrants in Iceland*. [online]. (PDF). [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://migracje.civitas.edu.pl/migracje/index.php/en/adaptation-integration-assimilation>
28. CORMOȘ, V. C., 2022. The Processes of Adaptation, Assimilation and Integration in the Country of Migration: A Psychosocial Perspective on Place Identity Changes. *Sustainability*, [online]. 14(16) [cit. 2024-03-07]. ISSN 2071-1050. Dostupné z: <https://doi.org/10.3390/su141610296>
29. DERMOT, R., DOOLEY, B., BENSON, C., 2008. Theoretical Perspectives on Post-Migration Adaptation and Psychological Well-Being among Refugees: Towards a Resource-Based Model. *Journal of Refugee Studies*, 21(1): 1–18. <https://doi.org/10.1093/jrs/fem047>
30. INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION, 2019. *Glossary on Migration*. Geneva. 248 s. ISSN 1813-2278.
31. UNHCR, 2014. *The Integration of Refugees: a discussion paper* [online]. Nicosia. 2 s. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/integration_discussion_paper_July_2014_EN.pdf
32. OSCE/ODIHR, 2018. *Good Practices in Migrant Integration: Trainee's Manual* [online]. Warsaw: Organization for Security and Co-operation in Europe [cit. 2024-03-17]. ISBN 978-83-66089-17-4. Dostupné z: <https://www.osce.org/odihr/393554>

33. ČESKO. Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 7. července 1999 č. 689 + 2P o Zásadách koncepce integrace cizinců na území České republiky a o přípravě a realizaci této koncepce.
34. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Výroční zprávy o situaci v oblasti migrace a integrace* [online]. (PDF). [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/vyrocnizpravy-o-situaci-v-oblasti-migrace-a-integrace.aspx>
35. KOLDINSKÁ, K., SCHEU H. Ch., ŠTEFKO, M. (eds). 2016. *Sociální integrace cizinců*. Praha: Auditorium, 352 s. ISBN 978-80-87284-60-5.
36. MINISTERSTVO VNITRA ČR, 2021. *Ochrana obyvatel a krizové řízení. Praktický průvodce a rádce úředníka* [online]. (PDF). [cit. 2024-03-17]. ISBN 978-80-7616-101-6. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/ochrana-obyvatel-a-krizove-rizeni.aspx>
37. MINISTERSTVO VNITRA ČR, 2014. *Příručka pro obce využitelná při vzdělávání pracovníků krizového řízení v oblasti vnitřní bezpečnosti*. [online]. (PDF). [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/prirucka-pro-obce-final-pdf.aspx>
38. PLATFORMA, 2015. *What role can local governments play in fragile or crisis-stricken States? The case of the Syrian crisis* [online]. (PDF) [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://platforma-dev.eu/wp-content/uploads/2017/03/Mashrek-What-role-can-local-governments-play-in-fragile-or-crisis-stricken-states.pdf>
39. JELÍNKOVÁ, M., OCHRANA, F., PLAČEK M., 2023. The admission of Ukrainian refugees from the perspective of municipalities in Czechia. *Geografie* [online]. 128(3), 271-299 [cit. 2024-04-02]. ISSN 1212-0014. Dostupné z: <https://doi.org/10.37040/geografie.2023.014>
40. УКРИНФОРМ. В Україні налічується 4,9 мільйона внутрішніх переселенців – Вересук. [online]. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3785762-v-ukraini-nalicuetsa-49-miljona-vnutrisnih-pereselenciv-veresuk.html>
41. UNHCR. Ukraine Refugee Situation. *Operational Data Portal* [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
42. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Statistika v souvislosti s válkou na Ukrajině – archiv*. [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z:

<https://www.mvcr.cz/clanek/statistika-v-souvislosti-s-vaikou-na-ukrajine-archiv.aspx>

43. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Dočasná ochrana v České republice*. [online]. (PDF). [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/infografika-docasna-ochrana.aspx>
44. ČESKO. Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 25. února 2022 č. 129 o poskytnutí pomoci občanům Ukrajiny, kteří jsou v kontextu bezpečnostní situace na Ukrajině v ohrožení a přicestovali na území České republiky a realizaci souvisejících opatření.
45. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Program pomoci občanům Ukrajiny a zajištění souvisejících opatření*. [online]. (DOCX). [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/assets/urad-vlady/poskytovani-informaci/poskytnute-informace-na-zadost/182-22-material.docx>
46. ČESKO. Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 2. března 2022 č. 147.
47. ČESKO. Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 30. března 2022 č. 256 o prodloužení nouzového stavu v souvislosti s migrační vlnou velkého rozsahu.
48. ČESKO. Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 25. května 2022 č. 439 o dalším prodloužení nouzového stavu v souvislosti s migrační vlnou velkého rozsahu.
49. ČESKO. Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 2. března 2022 č. 148 o přijetí krizového opatření.
50. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Ministerstvo vnitra aktivovalo Plán připravenosti na migrační vlnu a zřídilo informační linky pro občany Ukrajiny*. [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ministerstvo-vnitra-aktivovalo-plan-pripravenosti-na-migracni-vlnu-a-zridilo-informacni-linky-pro-obcany-ukrajiny.aspx>
51. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Vláda schválila strategický materiál řešení uprchlické vlny i pozici jejího koordinátora*. [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/vlada-schvalila-strategicky-material-reseni-uprchlicke-vlny-i-pozici-jejeho-koordinatora.aspx>
52. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Kdo může, pomáhá. Všechny složky Ministerstva vnitra dělají maximum pro zvládnutí situace a pomoc Ukrajincům*. [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kdo-muze->

- [pomaha-vsechny-slozky-ministerstva-vnitra-delaji-maximum-pro-zvladnuti-situace-a-pomoc-ukrajincum.aspx](#)
53. SPRÁVA UPRCHLICKÝCH ZAŘÍZENÍ MINISTERSTVA VNITRA, 2022. *Informace pro nově příchozí občany Ukrajiny*. [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://www.suz.cz/informace-pro-nove-prichozi-obcany-ukrajiny/>
54. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Ministerstvo vnitra spustí web koordinující nabídky i žádosti o pomoc pro Ukrajinu*. [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/www-nasiukrajinci-cz-ministerstvo-vnitra-spusti-web-koordinujici-nabidky-i-zadosti-o-pomoc-pro-ukrajinu.aspx>
55. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR, 2022. *Činnost HZS Karlovarského kraje od začátku konfliktu na Ukrajině*. [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/cinnost-hzs-karlovarskeho-kraje-od-zacatku-konfliktu-na-ukrajine.aspx>
56. KARLOVARSKÝ KRAJ. *Kraj zvládá řešit uprchlickou krizi díky maximálnímu nasazení všech týmů*. [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://www.kr-karlovarsky.cz/aktuality/kraj-zvlada-resit-uprchlickou-krizi-diky-maximalnimu-nasazeni-vsech-tymu>
57. GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČR. *Krajské asistenční centrum pomoci Ukrajině*. [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/hzs-plzenskeho-kraje-menu-informacni-servis-zpravodajstvi-2022-brezen-krajske-asistencni-centrum-pomoci-ukrajine.aspx>
58. MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ, 2022. *Ministerstvo zdravotnictví zřizuje tzv. UA POINTy, nízkoprahové ambulance zajišťující zdravotní péči pro ukrajinské uprchlíky*. [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://mzd.gov.cz/tiskove-centrum-mz/ministerstvo-zdravotnictvi-zrizuje-tzv-ua-pointy-nizkoprahove-ambulance-zajistujici-zdravotni-peci-pro-ukrajinske-uprchliky/>
59. MŠMT. *Ukrajina*. [online]. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/ukrajina/>
60. *Pomáhej Ukrajině. Centrální místo pro nabízení pomoci*. [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://pomahej-ukrajine.cz/>
61. Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců.

62. Prováděcí rozhodnutí Rady (EU) 2022/382 ze dne 4. března 2022, kterým se stanoví, že nastal případ hromadného přílivu vysídlených osob z Ukrajiny ve smyslu článku 5 směrnice 2001/55/ES, a kterým se zavádí jejich dočasná ochrana.
63. Zákon č. 65/2022 Sb., o některých opatřeních v souvislosti s ozbrojeným konfliktem na území Ukrajiny vyvolaných invází vojsk Ruské federace.
64. IRS CZECH, 2022. *Co je to Lex Ukrajina?* [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://irsczech.com/co-je-to-lex-ukrajina>
65. MINISTERSTVO VNITRA ČR, 2022. *Stanovení strategických priorit vlády ČR ke zvládnutí dopadů migrační krize související s invází Ruské federace na Ukrajinu*. Praha: Ministerstvo vnitra. 32 s. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/stanoveni-strategicky-ch-priorit-vlady-pdf>
66. MINISTERSTVO VNITRA ČR, 2023. *Priority adaptace a integrace držitelů dočasné ochrany 2024+*. Praha: Ministerstvo vnitra. 25 s.
67. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Informativní počty obyvatel v obcích*. [online]. [cit. 2024-03-18]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/informativni-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>
68. ČSÚ. *Správní obvod Mariánské Lázně – charakteristika*. [online]. [cit. 2023-12-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xk/spravni_obvod_marianske_lazne_charakteristika
69. ČSÚ. SO ORP Tachov. [online]. [cit. 2023-12-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xp/so_orp_tachov
70. ČSÚ. SO ORP Hořovice. [online]. [cit. 2023-12-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xs/so_orp_horovice
71. MĚSTO MARIÁNSKÉ LÁZNĚ. *Káva online se starostou Ing. Martinem Kalinou březen 2022* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=354847289857077
72. MARIÁNSKÉ LÁZNĚ, 2022. *Zpravodaj města Mariánské Lázně*. 7(4). Mariánské Lázně: Město Mariánské Lázně. 24 s.
73. MARIÁNSKÉ LÁZNĚ. *Novinky* [online]. [cit. 2024-01-10]. Dostupné z: <https://www.muml.cz/aktualne/novinky/>

74. MĚSTO MARIÁNSKÉ LÁZNĚ. [Jen bleskově k aktuálním postupům...] In: *Facebook* [online]. 28. února 2022, 09:52. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/muml.cz>
75. MĚSTO MARIÁNSKÉ LÁZNĚ. [Hledáme tlumočníky dobrovolníky...] In: *Facebook* [online]. 1. března 2022, 09:45. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/muml.cz>
76. MĚSTSKÝ ÚŘAD TACHOV. *Допомога Україні* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.tachov-mesto.cz/pomoc-pro-ukrajinu.html>
77. MĚSTO TACHOV. [Město Tachov se obrací na občany s výzvou...] In: *Facebook* [online]. 4. března 2022, 12:26. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/tachovmesto>
78. MĚSTO HOŘOVICE. Pomoc Ukrajině [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.mesto-horovice.eu/aktualne/pomoc-ukrajine/?ftresult=pomoc+ukrajin%C4%9B>
79. BURZOVÁ, P., 2022. Vendula Machová: Největším problémem uprchlíků v Tachově je bydlení a neochota vedení obce. In: *Člověk v tísní* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/vendula-machova-nejvetsim-problemem-uprchliku-v-tachove-je-bydleni-9165gp>
80. INFOPOINT UA HOŘOVICE. In: *Facebook* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/people/Infopoint-UA-Ho%C5%99ovice/100079906047739/>
81. MĚSTO MARIÁNSKÉ LÁZNĚ. *Káva se starostou Ing. Martinem Kalinou.* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/muml.cz/videos/559383429121463>
82. KRAJSKÁ HOSPODÁŘSKÁ KOMORA KARLOVARSKÉHO KRAJE, 2023. *Nový projekt pomáhá uprchlíkům z Ukrajiny snáze se zapojit do pracovního trhu* [online]. [cit. 2024-04-02]. Dostupné z: <https://www.khkkk.cz/news/novy-projekt-pomaha-uprchlikum-z-ukrajiny-snaze-se-zapojit-do-pracovniho-trhu/>
83. ZÁPADOČESKÁ KABELOVÁ TELEVIZE. V Tachově našly doposud útočiště stovky uprchlíků. In: *YouTube* [online]. 30. března 2022. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Ss6wssUt86Q>

84. ZÁPADOČESKÁ KABELOVÁ TELEVIZE. Aktuální situace v Mariánských Lázních se starostou města. In: *YouTube* [online]. 8. března 2022. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Pb6bkOObExY>
85. ČOPIJKOVÁ, K., 2023. Vítejte v Mariánských Lázních! Ve městě s nejvyšší koncentrací ukrajinských uprchlíků v Česku. In: *HateFree Culture* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.hatefree.cz/clanky/vitejte-v-marianskych-laznich-ve-meste-s-nejvyssi-koncentraci-ukrajinskych-uprchliku-v-cesku>
86. KÁROLYOVÁ, A., 2023. Vláda nám nepomáhá, chybí informace, stěžují si obce na omezení podpory pro ukrajinské uprchlíky. In: *E15.cz* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/domaci/vlada-nam-nepomaha-chybi-informace-stezuji-si-obce-na-omezeni-podpory-pro-ukrajinske-uprchliky-1399184>
87. ZÁPADOČESKÁ KABELOVÁ TELEVIZE. Pomoc válečným uprchlíkům z Ukrajiny v Tachově pokračuje. In: *YouTube* [online]. 16. března 2022. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=1ss5jh5duig>
88. MĚSTO HOŘOVICE. *Zápis č. 8 ze schůze Rady města Hořovice, která se konala dne 13.04.2022* [online]. (PDF). [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: https://www.mesto-horovice.eu/modules/file_storage/download.php?file=3a86de53%7C205
89. ČESKO. Vláda. Usnesení vlády České republiky ze dne 16. března 2022 č. 207 o vyčlenění volných ubytovacích kapacit v krajích.
90. WALACH, V., GALETA, P., BRENDZOVÁ, A., KUPKA, P., 2023. Are All Disadvantaged Equal? Predictors of Living in Hostels in Czech Socially Excluded Localities. *Czech Sociological Review* [online]. 2023, 59(1), s. 65-93 [cit. 2024-03-18]. ISSN 00380288. Dostupné z: <https://doi.org/10.13060/csr.2023.002>
91. MĚSTO TACHOV. *Program rozvoje města Tachova 2021–2030* [online]. (PDF). [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.tachov-mesto.cz/rfile/34454/>
92. RADA EVROPSKÉ UNIE. *Humanitární pomoc* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/humanitarian-aid/>

93. ZÁPADOČESKÁ KABELOVÁ TELEVIZE. Ukrajine v Tachově pomáhají školy, spolky, firmy i jednotlivci. In: *YouTube* [online]. 9. března 2022. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=z7oS8mEhwNM>
94. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Základní vzdělávání. In: *gov.cz* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/informace/zakladni-vzdelavani-INF-94>
95. MĚSTO MARIÁNSKÉ LÁZNĚ. *Káva se starostou Ing. Martinem Kalinou*. [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=336404928594411
96. MARIÁNSKOLÁZEŇSKO. *MŠMT – Adaptační skupiny pro děti cizince migrující z Ukrajiny 2022* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.marianskolazensko.org/projekty/projekty-svazku-marianskolazensko/msmt/msmt-adaptacni-skupiny-pro-deti-cizince-migrujici-z-ukrajiny-2022/>
97. ZŠ ÚŠOVICE MARIÁNSKÉ LÁZNĚ. *Výroční zpráva*. [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.zsusovice.cz/index.php/domu/vyrocnizprava-2019-2020>
98. ZÁKLADNÍ ŠKOLA TACHOV, HORNICKÁ 1325. *Dokumenty* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.zshornickatc.cz/dokumenty.html>
99. ZÁKLADNÍ ŠKOLA TACHOV, KOSTELNÍ 583. *Dokumenty* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.zskostel.cz/dokumenty/>
100. ZÁKLADNÍ ŠKOLA HOŘOVICE. *Výroční zprávy* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://1zshorovice.cz/vyrocnizpravy/>
101. 2. ZÁKLADNÍ ŠKOLA HOŘOVICE. *Dokumenty ke stažení* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.2zshorovice.cz/dokumenty-ke-stazeni/>
102. MĚSTO HOŘOVICE, 2022. *HOŘOVICKÝ MĚŠŤAN, informační měsíčník města Hořovice* 15(5). Hořovice: Město Hořovice. 20 s.
103. MĚSTO MARIÁNSKÉ LÁZNĚ. [Pojďme si tu situaci s uprchlíky shrnout...]
In: *Facebook* [online]. 22. dubna 2022, 10:55. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/muml.cz>
104. MARIÁNSKÉ LÁZNĚ. *Zajištění základního vzdělávání ukrajinských dětí v Mariánských Lázních* [online]. [cit. 2024-01-10]. Dostupné z:

- <https://www.mumml.cz/mesto/investice-a-rozvoj/dotace/2022/zajisteni-zakladniho-vzdelavani-ukrajinskych-deti-v-marianskych-laznich/>
105. MARIÁNSKÉ LÁZNĚ. *Zajištění základního vzdělávání ukrajinských dětí v Mariánských Lázních na rok 2023* [online]. [cit. 2024-01-10]. Dostupné z: <https://www.mumml.cz/mesto/investice-a-rozvoj/dotace/2023/zajisteni-zakladniho-vzdelavani-ukrajinskych-deti-v-marianskych-laznich-na-rok-2023/>
106. MARIÁNSKOLÁZEŇSKO. *MV ČR – Projekty obcí na podporu integrace držitelů dočasné ochrany na lokální úrovni v roce 2022, 2023 a 2024* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.marianskolazensko.org/projekty/projekty-svazku-marianskolazensko/mv-cr-projekty-obci-na-podporu-integrace-drzitelu-docasne-ochrany-na-lokalni-urovni-v-roce-2022-2023-a-2024/>
107. MĚSTO TACHOV. *Integrace cizinců* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.tachov-mesto.cz/integrace-cizincu.html>
108. Zákon č. 565/1990 Sb. České národní rady o místních poplatcích.
109. MINISTERSTVO FINANCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, 2022. *Informace pro obecní úřady ve věci prominutí místních poplatků uprchlíkům přicházejícím z Ukrajiny*. [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/dane-a-ucetnictvi/dane/mistni-spravni-a-soudni-poplatky/aktualni-informace/2022/informace-pro-obecni-urady-ve-veci-promi-46744>
110. MĚSTSKÝ ÚŘAD MARIÁNSKÉ LÁZNĚ. *Rozhodnutí o prominutí místního poplatku z pobytu z důvodu mimořádné události*. [online]. (PDF). [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: https://www.mumml.cz/e_download.php?file=data/uredni_deska/obsah5020_21.pdf&original=160322_rozhodnuti_prominuti_poplatku_z-pobytu.pdf
111. MĚSTSKÝ ÚŘAD TACHOV. *Rozhodnutí o prominutí místního poplatku z pobytu z důvodu mimořádné události*. [online]. (PDF). [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.tachov-mesto.cz/rfile/38768/>
112. MĚSTSKÝ ÚŘAD TACHOV. *Rozhodnutí o prominutí místního poplatku za obecní systém odpadového hospodářství a jeho příslušenství z důvodu mimořádné události* [online]. (PDF). [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.tachov-mesto.cz/rfile/38868/>

113. MĚSTSKÝ ÚŘAD HOŘOVICE. *Rozhodnutí o prominutí místního poplatku a jeho příslušenství z důvodu mimořádné události.*
114. MARIÁNSKÉ LÁZNĚ. *Ukrajina* [online]. [cit. 2024-01-10]. Dostupné z: <https://www.muml.cz/aktualne/ukrajina/>
115. MĚSTO MARIÁNSKÉ LÁZNĚ. In: *Facebook* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/muml.cz>
116. MĚSTO TACHOV. In: *Facebook* [online]. [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/tachovmesto/>
117. KARLOVARSKÝ KRAJ, 2023. *Akční plán rozvoje sociálních služeb v Karlovarském kraji na rok 2024* [online]. (DOC). [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.kr-karlovarsky.cz/system/files/2023-08/AP-2024-schvaleny-RKK.doc>
118. PLZEŇSKÝ KRAJ, 2014. *Program rozvoje Plzeňského kraje 2014+* [online]. (PDF). [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/pzk/strategie/program-rozvoje-plzenskeho-kraje-2014?typ=download>
119. PLZEŇSKÝ KRAJ, 2023. *Akční plán rozvoje sociálních služeb v Plzeňském kraji na rok 2024* [online]. (PDF). [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://socialnisluzby.plzensky-kraj.cz/Uploads/Files/r5pcq11i.5j4.pdf>
120. PLZEŇSKÝ KRAJ. *Roční akční plán KAP pro rok 2023* [online]. (PDF). [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://www.plzensky-kraj.cz/Framework/Document.ashx?ID=258244>
121. STŘEDOČESKÝ KRAJ, 2019. *Strategie rozvoje územního obvodu Středočeského kraje na období 2019-2024, s výhledem do 2030* [online]. (PDF). [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: <https://kr-stredocesky.cz/documents/20541/17031810/SRK+2019+-+2024/d59a9153-ec0c-47ce-a8a8-d3cb03f7097c>
122. STŘEDOČESKÝ KRAJ. *Analýza potřeb v území Středočeského kraje* [online]. (PDF). [cit. 2024-02-15]. Dostupné z: https://ikap.kr-stredocesky.cz/files/uploads/kap.I_kap.II/kap_III/ANALYZA_FINAL_rev.pdf
123. DOHNALOVÁ, E., 2023. *Role obcí v integrační politice ČR.* Disertační práce, vedoucí Šámalová, Kateřina. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra sociální práce, 2023.

8. Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1. Seznam obrázků

Obrázek 1 Základní kategorie nebezpečí	16
Obrázek 2 Organizační zajištění realizace opatření podle Souboru strategických priorit vlády ČR ke zvládnání uprchlické vlny	35
Obrázek 3 Dělení osob s dočasnou ochranou do 18 let po věkových kategoriích ve vybraných městech k 30.03.2022.....	53

8.2. Seznam tabulek

Tabulka 1 Počet osob s dočasnou ochranou na území města Mariánské Lázně	37
Tabulka 2 Počet osob s dočasnou ochranou na území města Tachov	38
Tabulka 3 Počet osob s dočasnou ochranou na území města Hořovice	39
Tabulka 4 Počet osob do 18 let s dočasnou ochranou ve vybraných městech	52

8.3. Seznam grafů

Graf 1 Vývoj počtu osob s dočasnou ochranou v roce 2022 v České republice	29
Graf 2 Procento počtu držitele dočasné ochrany k počtu obyvatelstva obce ve vybraných městech.....	39

9. Přílohy

9.1. Příloha A – Seznam otázek k rozhovoru s uprchlíky z Ukrajiny

Identifikace

Věk

Rodinný stav

Jazykové znalosti

Vzdělání

Zaměstnání

Část Ukrajiny, odkud přijel/a

Otázky na téma – odjezd z Ukrajiny a příjezd do ČR

Jak dlouho jste se rozhodovali o odjezdu? Jaké jste měli pocity při odjezdu?

Proč jste se rozhodli přijet do ČR? – filtrační

Měli jste ubytování

Měli jste někoho známého – Jestli máte někoho známého tady? Je to kamarád, rodič, kolega, známý známého?

ČR bylo destinací nebo tranzitní zemí na začátku?

Proč se rozhodli zůstat tady?

Měli jste nějaké znalosti o ČR před příjezdem?

Kdy jste přijeli do ČR?

Jaký transportní způsob jste použili?

S kým jste přijeli do ČR?

Otázky na téma – první dny v ČR

Ubytování

Když jste jeli, už jste měli představu, kde budete bydlet?

Ke komu jste se obrátili pro pomoc s bydlením?

Jaké bylo vaše první (nebo dosavadní) ubytování?

Měli jste zařízený pokoj/být?

Použili jste nějaké ubytování nabízené státem?

Jak jste ho získali?

Platili jste za ubytování?

Legalizace přebývání v ČR

Jaký druh pobytu máte? (vízum strpění, pracovní vízum, dočasná ochrana, azyl)

Jak jste se dozvěděli, že máte právo získat takový vízum?

Vysvětlili vám informace, co nabízí takový vízum?

Získali jste vízum brzo po příjezdu nebo za nějaký čas?

Kde a koho jste kontaktovali, abyste získali vízum?

Objevily se nějaké překážky v získávání víza?

Kdo je pomohl vyřešit a jak rychle?

Otázky na téma – průběh života v ČR

Práce a vzdělání

Máte už tady práci?

Jak jste ji hledali?

Byla vám nabízena možnost nějaké práce od obce, kde bydlíte?

Jaký byl (nebo dosud je) problém s hledáním práce a jak myslíte, že by bylo možné ho vyřešit?

Měli jste tady v ČR jazykové kurzy češtiny?

Kdo vám pomohl je najít?

Platili jste za nabízené kurzy?

(otázky pro rodiče s dětmi)

Chodí vaše děti do české školy (mateřská, základní)?

Nachází se škola ve vaší obci?

Kdo vám pomohl najít danou školu?

Pomohli vám s přípravou dokladů nebo komunikací se školou?

Jak rychle jste zapojili dítě do výuky v české škole?

Sociální pomoc

Byla vám nabízena sociální pomoc? Jaký druh pomoci?

Kdo vám ji nabízel?

Použili jste nabízenou pomoc?

Objevily se nějaké překážky při získání pomoci?

Existuje ve vaší obci nějaké centrum pro Ukrajince?

Použili jste pomoc od tohoto centra?

Komunikace s úřadem nebo případně s pracovníky zastupitelstva

Měli jste zkušenost komunikace s různými státními institucemi v ČR?

Jaké to byly instituce?

Jak jste zjistili, kam se obrátit? (Pomocí dobrovolníků, od jiných uprchlíků, prostřednictvím centra pomoci v obci, kde bydlí, na internetu)

Byla to povinná komunikace nebo z vlastního důvodu?

Co jste od nich žádali?

Jak probíhala komunikace? Potřebovali jste najít vlastního překladače?

Pomohli vám vyřešit vaši otázku?

Jaké byly vaše pocity při komunikaci? Byli jste spokojeni s průběhem komunikace?

Odkud čerpáte informace o aktuálních změnách vůči pobytu uprchlíků?

Otázky na závěr

Máte na mysli návrat do Ukrajiny? Teď nebo po ukončení války?

Jak můžete popsat váš život v ČR?

Co vám chybí v každodenním životu a jak jste se snažili to vyřešit?

Jak můžete popsat váš proces adaptace v nové zemi a co vám v tom pomohlo?

Byly nějaké procesy, které vám nebyly pochopitelné, a proč?

V jaké oblasti života vám nestačilo pomoci od státu?

Zůstali v Ukrajině vaši příbuzní?

Očekáváte příjezd ještě někoho?

9.2.Příloha B – Seznam otázek k rozhovoru s představiteli měst

Základní

Jakou pracovní pozici máte ve Vaší obci? Jak dlouho už tady pracujete?

Kolik uprchlíků bydlí ve Vaší obci? Jak se měnil v průběhu času počet?

Bydlelo ve Vaší obci hodně cizinců? (ještě před uprchlickou vlnou)

Vedete evidenci uprchlíků ve Vaší obci? Máte na to nějaký informační systém?

Hodnocení situace, řízení

Jak hodnotíte – byla nebo je uprchlická vlna kritickou situací pro Vaši obec? Zůstává takovou i na dnešek?

Co pro Vaši obec znamená zvládnout krizovou situaci (důraz na uprchlickou vlnu)?

Jaké jste si pokládali cíle? Podařilo se jich naplnit?

Jak byste celkově zhodnotil/a řízení uprchlické vlny ve Vaší obci?

Jaká část řízení podle Vás byla nejvíc úspěšnou? Co k tomu vedlo?

Výzvy spojené s uprchlickou vlnou a způsoby řešení

Co bylo největší vyzvou, nebo dokonce i problémem při řešení uprchlické vlny?

Podařilo se to zvládnout a jakým způsobem?

(seznam témat, které mohly být výzvou pro obce)

- Financování
- Bydlení
- Umístění dětí do škol, školek
- Integrace cizinců
- Reakce obyvatelstva
- Spolupráce s jinými orgány státní správy nebo samosprávy
- Spolupráce s neziskovým sektorem
- Legislativní změny a opatření
- Nedostatek lidských zdrojů (pracovníků)
- Způsob, jak komunikovat s uprchlíky
- Evidence uprchlíků

Byly ve Vaší obci vytvořené nějaké specifické výjimky nebo příležitosti pro uprchlíky? Jaké? Kdo byl hlavním organizátorem a vykonavatelem?

(seznam témat, co mohlo být)

- zřízení oddělené třídy (takzvaná ukrajinská) ve škole
- skupiny pro děti předškolního věku
- zlevnění nebo odpuštění poplatků
- zřízení kurzů češtiny
- poradenské centrum
- příspěvky
- humanitární pomoc

Jakým způsobem přispívá Vaše obec k integraci uprchlíků? Považujete za důležité, aby se uprchlíci adaptovali a integrovali do společnosti? Nebo jen dočasně využili poskytnutou pomoc?

Financování

Bylo zvládnání krizové situace finančně náročné? Jaké prostředky byly použity?

Máte přehled o dotačních titulech pro obce na podporu zvládnání uprchlické vlny nebo integraci cizinců?

Podávala Vaše obec žádost na dotace minulý nebo tento rok? Byla žádost úspěšná?

Byly ve Vaší obci vytvořeny dotační tituly pro neziskové organizace na pomoc uprchlíkům? Pokud ano, bylo úspěšné jejich použití?

Vnitřní procesy

Kdo byl na úrovni obce zodpovědný za řízení krizové situace?

Potřebovali jste přijmout do práce osobu se znalostí ukrajinštiny? Využívali jste pomoc dobrovolníků?

Vnější komunikace

Jak a v jaké míře jste informovali své občany ohledně nadcházející/probíhající krizové situace?

Obraceli se na Vás občané obce ohledně vzniklých problémů souvisejících s uprchlickou vlnou?

Zúčastnili jste se Vy nebo Vaši kolegové školení/informačních webinářů ohledně vývoje situace? Bylo to prospěšné?

Spolupráce

Obracely se na Vás obce ve Vašem správním obvodu nebo Vy na ně ohledně pomoci s řešením nějakých problémů souvisejících s uprchlickou vlnou? Jak probíhala spolupráce?

Obracely se na Vás neziskové organizace nebo Vy na ně? Jak probíhala spolupráce?

Máte příklady úspěšné nebo neúspěšné spolupráce?

Obraceli na Vás občané Vaší obce nebo vy na ně? Jak probíhala spolupráce?

Jak probíhala spolupráce s krajem?

Před připravenost

Byly už v minulosti krizové situace ve Vaší obci? Pokud ano, pomohly předchozí zkušenosti řešit krizovou situaci teď?